

ISSN 1222-1910

Cimbora

kíváncsi diákok lapja

2025.
január

Szabó T. Anna versei

az 5. oldalon

Ti írtátok

Verset, mesét, történeteket írsz, és szeretnéd megmutatni azokat másoknak is? Szívesen megosztanád, hogy mit gondolsz egy könyvről? Szeretnéd megfogalmazni, hogy mit látsz jónak egy általad olvasott szövegben, vagy éppen ellenkezőleg, mi nem tetszik benne? Valami meglepetést okozott? Esetleg unalmas volt? Voltak elvárásaid? Olvastál már hasonló szöveget? A személyes véleményedre vagyunk kíváncsiak, mutasd meg te is, hogyan olvasol!

Szépirodalmi próbálkozásaitok mellett várjuk könyvajánlóitokat is!

Küldd el írásaidat a tiirtatok.cimbora@gmail.com címre. A legjobb alkotások megjelennek folyóiratunk *Ti írtátok* rovatában, és szerzőjük meghívást nyer az ötnapos nyári nagy találkozásra, a 17. Cimbora Kaláka Műhelybe.

Küldj egy szelfit kedvenc olvasmányoddal!

Várjuk kedvenc olvasmányoddal készült szelfidet folyóiratunk Facebook-oldalán!

Cimbora – Kíváncsi diákok lapja

Ha még nem tetted, kedveld az oldalt, és küldd el a fotódat!

DIÁKOK ÉS
TANÁROK
FIGYELMÉBE

Cimbora

kíváncsi diákok lapja

2025. január, XXXV. évfolyam

Szórakoztató irodalmi, kulturális folyóirat

10–15 éves diákoknak

ISSN 1222-1910

A Cimbora árát a Kovászna Megyei Művelődési Központ bankszámlájára várjuk:

Cont IBAN: RO38TREZ25621G331600XXXX

CF: 4404389

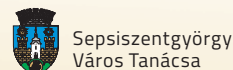
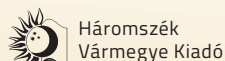
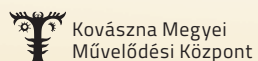
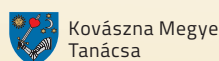
Trezoreria Municipiului Sfântu Gheorghe

Főszerkesztő: Farkas Kinga
Gazdasági felelős: Farkas Ottó
Munkatársak: Csillag István, Jakab Villó Hanga, Köllő Zsolt, Kuszto Anna, Lovétei Lázár László, Mátyás Noémi, Nádásdi Csilla Emese, Szonda Szabolcs, Szócs Imre, Szócs Domokos, Vetró-Bodoni Barnabás, Zayzon Ágnes

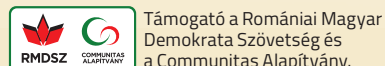
A borítón Kuszto Júlia illusztrációja.
Borítóterv, könyvtipográfia és nyomdai előkészítés: Csillag István
Kiadja a Háromszék Vármegye Kiadó • Kovászna Megyei Művelődési Központ
Fenntartó: Kovászna Megye Tanácsa, Kovászna Megyei Művelődési Központ
Készült a sepsiszentgyörgyi T3 Kiadó nyomdájában

Cimbora-szerkesztőség: Szabadság tér 2. szám,
520055 Sepsiszentgyörgy, Kovászna megye, Románia
E-mail: cimboramail@gmail.com / Web: www.cimbora.net

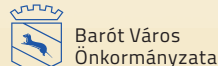
FENNTARTÓK

TÁMOGATÓK

Támogató a Romániai Magyar Demokrata Szövetség és a Communitas Alapítvány.

MAGYAR KULTÚRÁÉRT ALAPÍTVÁNY

Tartalom

Cimbirodalom

Nagy boldogságok és nagy szomorúságok felezővonalán

Szabó T. Anna versei ..... 5. oldal

Hónapfókusz / Kuszto Anna rovata

Ugyanaz az ég – Bartók Imre Dlőf című ifjúsági regényéről ..... 6. oldal

Csak 1 vers / Lovétei Lázár László rovata

Kovács András Ferenc: Anakreóni dallam ..... 11. oldal

Cimbirodalom / Kamaszoké

Horváth Benji: Damian és a csillagok tánca (11.) – A Labirintus Szeme ..... 12. oldal

Michel Tournier: Péntek vagy a vad élet (4.) / Újramesélt Robinson

Betolakodók (Szócs Imre fordítása) ..... 14. oldal

Szín-tér / Vetró-Bodoni Barnabás rovata

Ősi formákból mai figurák – A Szín-téren: En Iwamura japán művész ..... 16. oldal

Beszélő tárgyak / Ladó Ágota rovata

Hány szelet kenyér a napi fejadag? – Élelmiszerjegy az 1980-as évekből ..... 18. oldal

Olvasólámpa / Mátyás Noémi rovata

Ideje, fenevad! ..... 20. oldal

Cimbi a társadalomban / Gecse Barbara rovata

Láthatatlan kalitka – avagy a diszkrimináció ..... 23. oldal

Kamasz(Ok) / Nádásdi Csilla Emese rovata

Az vagy, amit megteszel ..... 25. oldal

Fűzfánfütyülő / Köllő Zsolt rovata

Az uráli bagoly szeme ..... 27. oldal

Pad alatt

Cimbi levele ..... 28. oldal

Rejtvényvilág / Szócs Domokos rovata

250 éve született Brunszvik Teréz ..... 29. oldal

Brunszvik Teréz gondolata a hálóban ..... 30. oldal

Cimbi képtára / Vetró-Bodoni Barnabás rovata

..... 31. oldal

Nagy boldogságok és nagy szomorúságok felezővonalán

Szabó T. Anna versei

„Szabó T. Anna vagyok, választott mesterségem az írás” – vallja magáról szerzői honlapján a nemcsak könyvei révén, hanem a közösségi médiából is széles körben, nagyon sokak által ismert és olvasott költő, író, műfordító, aki alábbi verseivel megajándékozta lapunkat és olvasóinkat. Önzetlen gesztusát itt is köszönjük, hiszen így, örömkörmre, évindításként eddig még nem közölt, általa jegyzett írásokat hozhatunk nektek a Cimborában!

Szabó T. Anna 1972-ben született Kolozsváron, 1987-ben családjával áttelepült Magyarországra. A gimnáziumot Szombathelyen végezte. 1991-ben Budapesten az Eötvös Loránd Tudományegyetem magyar–angol szakos hallgatója, az Eötvös József Collegium diákja. 1997-ben szerzett tanári és előadói diplomát, majd elvégezte az Angol reneszánsz és barokk PhD-programot, doktori fokozatát 2007 tavaszán szerezte meg. Férje Dragomán György író, két gyermekük van.

Egyetemi évei alatt kezdett publikálni, több napi- és havilapban, antológiákban rendszeresen közöl verseket, esszéket, novellákat. Első könyve, *A madárlépte hó* 1995-ben jelent meg a Belvárosi Könyvkiadónál, azóta pedig közel harminc önálló verses- és prózakötetét adták ki. A legutóbbiak: *Ár* (versek, 2018); *Szabadulógyakorlat* (novellák, 2020); *Vagyok. Összegyűjtött versek* (2022); *Dudorászó* (gyermekversek, 2024); *Vigas* (versek, 2024).

Ezek mind a gyermek, mind a felnőtt olvasók körében kedvelté tették alkotásait és őt magát is mint napjaink egyik nagyon izgalmas témaválasztású, sajátos és leleményes írásművészetű, biztos formaérzékű szerzőjét.

Számos kötet, főleg gyermekirodalmi művek társszerzője, rangos irodalmi és kulturális díjak kitüntetettje, írásai közel tíz más nyelven is olvashatók. Műfordítóként többek között William Shakespeare, James Joyce, Sylvia Plath, W. B. Yeats, John Updike, Stuart Parker, Clive Wilmer, Beatrix Potter írásait ültette át magyarra. Dolgozott a *Cinema* magazinnak, tanári és szerkesztői munkát végzett a British Councilnek, a Magyar Könyv Alapítványnak és a Hungarian Quarterlynek, részt vett a *Nyugat*, a *Szósz* és a *Lyukasóra* című televíziós irodalmi műsorokban. Cikkeket, tanulmányokat és kritikákat ír, tíz színdarabja közül nyolcat állítottak színpadra.

Kép forrása: szepiroktarsasaga.hu

Egy interjúban így fogalmaz Szabó T. Anna: „Amióta az eszemet tudom, a nyelv a zenével van összekötve fejemben. Ez egyrészt a többnyelvű környezetből jön, ahol folyamatosan ismeretlen szavakkal találkozol, ezért gyakorlatilag csak a nyelv zenéjét hallod. Másrészt a többnyelvű környezet miatt a nyelvi megértés rögtöni korlátaival szembesültem, azzal, hogy a beszélni tudásomnak nagyon erős határai vannak. Ezt akkor tapasztaltam meg először, amikor végre úgy éreztem, el tudok mindent mondani, aztán négyévesen beírtam a német óvodába, és hirtelen egy kukkot nem tudtam. Akkor elnémultam, és megtanultam, hogy a nyelv a közlés eszköze ugyan, de nagyon limitált. A dialogikusság igénye tehát kicsit ebből is fakad, hogy többnyelvű környezetben felnővén az ember megpróbálja megérteni a másikat, megpróbálja megtanulni a másik nyelvét is. (...) az irodalom számomra nem statikus dolog. Ezért nem tudnék tanár lenni, pedig van tanári diplomám, mert nem bírnám az irodalmat dobozokban visszakérni. Szerintem ugyanis az irodalom arra való, hogy gyúrjuk, hogy megpróbáljuk megélni.” („*Nem akarom átírni a múltam*”. Magyar Narancs, 2022. június 29.)

Egy másik beszélgetésben pedig így vall: „Romantikus alkat vagyok, de annak a 19. századi értelmében. (...) Két mágneses pólus, a nagyon nagy boldogság és nagyon nagy szomorúság határoz meg engem, és nagyon kell figyelnem arra, hogy egyikbe se zuhanjak bele teljesen. A fegyelem rendkívül fontos az életemben, számomra az a középpont, hogy egyik irányba se lendüljek ki

végletesen. Tekinthejük ezt egyfajta metronómnak, olyan ingának, amely nem engedi, hogy leragadjak egy ponton. Az emberi érzelmeknek olyan árnyalatai és fokozatai vannak, amin ez az inga kilengés közben átmegy. Nekem a fegyelem arra kell, hogy elfogulatlanul írhassek, és egy prózaírónak még nagyobb fegyelemre van szüksége, mert hosszútáv futó. Egy dal vagy egy vers csak indulatkitörés. Ha

az ember túlélte a kamaszkorát és a fiatal felnőttiséget – azt a bizonyos 27 évet –, már Arany János lesz belőle, és nem Petőfi.” („*Amíg a Földön élünk, nem tudunk sem tiszta poklot, sem tiszta mennyet megélni*”. szeretlekmagyarorszag.hu, 2020. december 21.)

Szonda Szabolcs

Belefeledkezős

felhőfénybe merítkezni
tág tájakba feledkezni
tő mellett a padra ülni
szemünkön át elszédülni

felrepülni őszi lombbal
átpörögni hullt szírommal
elfeledni gondolkodni
ürességben mosakodni

széllé lenni semmihabban
átlényegülni a napban
nem sietni-menni-tenni
semmi mást: csak lenni lenni

Őszirózsa

Fehér virág őszi kertben,
áthajol a rácsokon –
nem hagyom, hogy elvakítson:
szemem gyorsan rácsukom.

Égre tárva

Udvar mélyén a növény,
lenn a visszhang, fenn a fény.
Olyan, mint a szerelem:
fele fenn, de fele lenni.

Kert, szülinapra

Molnár Krisztina Ritának

Madártól hangos kerteket kívánok,
dorombolást, sünt, fényt, levendulát.
Varázskört, amin nem fog semmi átok,
erőterén csak áldás hatol át.

Bárhon lehet kert. Lehuny szem mögött,
énekben, képen, könyvben, muzsikában.
Szorongást űz: a legfőbb ördögöt.
Sütkérezik csak, bennünk és magában.

Teremtett tér, de bennünket teremt.
A legmélye tűz, magassága kozmosz,
de határolt tér, biztos földi rend,
ránk szabott idő ringat, hordoz, gondoz.

A kert mienk, a kertünk mi vagyunk,
fényében, míg tart, kárt nem tehet semmi.
Anyá és baba: ringunk, szuszogunk.
Tér kell és zene. Az otthonunk: ennyi.

Rácsodálkozó

Nézni, szagolni, megérinteni.
Ha nincs határ, nincs ők s én, csak a mi.
Mikor az ember bőréből kilépne.
Mikor nincs tett, szó, fogalom a létre.

Időn kívüli teljes pillanat.
Eső van. Szél van. Hó hull. Süt a nap.

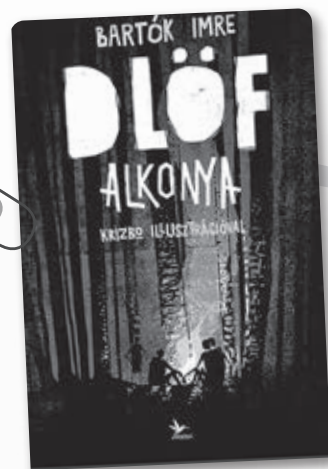

Bartók Imre író, kritikus, Budapesten született 1985-ben. Könyveiben gyakran mosódnak egybe a műnemek és műfajok határai. Írt krimi-, horror- és sci-fi elemekkel kevert regénytrilógiát (*Virágba borult világvége*), terjedelmes, önéletrajzi ihletésű regényt (*Jerikó épül*), prózaverset (*Majmom, Vergilius*), mesét kisebb gyermekeknek (*A testrablók éjszakája*) és még kisebbeknek (*Alfonz és az úrlények*). A *Dlőf alkonya* a szerző első ifjúsági regénye. (Kép forrása: Litera)

Ugyanaz az ég

Bartók Imre ifjúsági regényéről

Vallomással kezdem: nem sok, fantasy címkével ellátott könyvet olvastam életem során. A *Harry Potter* sorozat és a *Narnia krónikái* még meghatározó olvasmányélményeim közé tartoztak tizenéves koromban, de mai napig szégyenkezve vallok színt ismerősök előtt, hogy *A Gyűrűk urát* például soha nem olvastam. Még csak nem is láttam! Nem mozgok otthonosan tehát az orkok, trollok, elfek által benépesített fantáziavilágokban, épp emiatt aggódva vettem kezembe Bartók Imre *Dlőf alkonya* című ifjúsági fantasyját. De nem tartott sokáig az aggodalom, hamar magával ragadott a szöveg, és nagy lelkesedéssel követtem a három külön főszereplő bolyongását – egészen a regény végéig, hiszen a bolyongás maga talán soha nem érhet véget.

BARTÓK IMRE

Dlőf alkonya

Kolibri Kiadó, 2024
Krizbo illusztrációival

Bartók Imre mondatait élvezet olvasni, és élvezet megismerni Zgrut, a növényekkel diskuráló orkot, Onkot, a rébusokban beszélő troll-lányt és

Laynore-t, a goromba elfet, akiket különböző jellemük és származásuk ellenére valamilyen oknál fogva mégis közel terel egymáshoz a történet. Mindhárom szereplő más-más okból indul útnak, vándorlásuk, küldetésük azonban egyazon irányba tart. Hogy merre is haladnak, arra nem kapunk egyértelmű választ; hogy végül megtalálják-e, amit keresnek, az sem derül ki. Egy kalandregény, ahol a történet végét nem a küldetés teljesítése, nem a győzedelmeskedés jelenti, ahol válaszok helyett újabb kérdésekre bukkanunk.

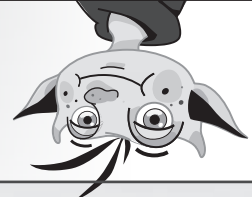
Krizbo (Krizbai Gergely) illusztrációi még elevenebbé teszik a regényt. A fekete-fehér, sűrű vonalazású, sötét tónusokkal, satírozással operáló rajzok mintha egy függöny mögül, árnyjátékhoz hasonlóan kísérik a szöveget. Arcokat nem, inkább csak

körvonalakat látunk, és leginkább rajtunk múlik, hogy milyen színekkel töltjük meg azokat.

Fantasy: elképzelhető világok

Mi történik, ha tükröt tartunk a Föld elé? Lehet, hogy amit látunk, semmiben sem hasonlít ahhoz, amit valóságként gondolunk el, és nem is tartozik az általunk ismert időhöz és terekhez, a térképe nem a mi térképünk. Más szabályok érvényesek, a termőföldeket és vadonokat más növények népesítik be, az égen más madarak szállnak, talán nyoma sincs az embernek. Talán úgy hívják, hogy Középfölde, talán úgy, hogy Narnia, talán úgy, hogy Dlőf.

A fantasy egyik alapeleme, hogy az általunk ismert világ szabályai, társadalmi berendeződése,

Egymás „egébe szöve”

Visszatérő fordulat ez a *Dlőf alkonya*ban. A szereplők gyakran elgondolkoznak azon, hogy mi is az, ami összeköti őket nemcsak a Dlőfön élő különböző lényekkel, hanem a természettel, a környezettel is.

Nagyon pontosan kidolgozott világot látunk felépülni ebben a könyvben. Ezt a megalapozottságot leginkább a folyamatosan idézett más dlőfi szövegek, szólások, találós kérdések, versek, énekek, különböző dlőfi szerzők, gondolkodók, bölcsek, vezérek tollából származó mondatok, legendák és történetek adják, amelyeket „a nagymamák púpjáikban hordoznak”. Minden fejezet elején (és a könyv szerencsére bővelkedik fejezetekben) idézetcsemege fogadja az olvasót, amelyet olvasva sokat megtudhatunk a Dlőf földjét benépesítő lényekről, gondolkodásukról, szokásairól, világlátásukról. Például:

„Gondoltál már arra, hogy mindig a másik az, akit szokatlannak látsz magad helyett? Hogy őt méregeted úgy, mint akinek magyarázattal kéne szolgálnia a tetteiért? De hát a másik nem azért szokatlan, mert bármi helytelen volna abban, amit tesz, hanem azért, mert nem töltöttél vele még elég időt.” Iberg feljegyzései

Még úgy is, hogy ugyanazon a dlőfön élnek, megesik, hogy merőben másképp képzelik el a világot s a maguk helyzetét benne:

„Nem te zuhansz – a világ emelkedik.” Troll közmondás
„Csak te tudsz járni – a csizma pihen.” Ork szólás

Ráadásul még az általuk beszélt nyelvekből is kapunk kóstolót:

„Lorh'vyon hl'ach, dholion vhirr'a.
(Éj szeráfja, izzó kankalin.)” Elf altatódal

Az egyik kedvencem ezek közül egy foszlány egy gesztenyemadár énekéből: *khalyon typhalaer, rhalion pythalaer*, ami egy szintén meglehetősen bonyolult sor, nagyjából „én ott vagyok, te pedig itt vagy” a jelentése, amely inkább annyit tesz: „gondolok rád”, „nem feledkezem meg rólad”.

történelme, örökölt tudása felfüggesztődik benne, de megteremt egy másfajta valóságot, amely a saját szabályai szerint koherens, összefüggő rendszert képez, értelemmel bír. Sok értelmesebb éppen ebben látja felszabadító jellegét.

A fantasy-irodalom képes megmutatni, hogy mi mindent tudunk elképzelni mindazon túl, amit ismerünk, ez pedig tángítja a képzeletünket, és lehetővé teszi, hogy megkérdőjelezzük az adottnak vélt dolgokat, illetve elgondolkodjunk azok megváltoztatásán.

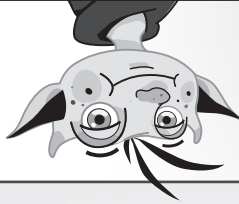
Le Guin macskával,
forrás: New York Times, Jill Krentz

Az egyik legismertebb fantasy-szerző, Ursula Le Guin (akinek magyarul is olvasható jó néhány ifjúsági regénye, például a *Szigetvilág* sorozat) a szerzői honlapján angolul megjelent előadásában arról ír, hogy a fantasy olyan irodalom, amely által megvizsgálhatjuk (és felülvizsgálhatjuk!) a jóról és a gonoszról alkotott elképzelésünket, a kettő közötti különbségeket. Szerinte a gondosan megírt fantasy megkérdőjelezi, hogy mi a hősiesség, megvizsgálja a hatalom gyökereit, és olyan választási lehetőségeket kínál, amelyeket nem a háború, az erőszak, a gyilkolás metaforái mozgatnak.

Bizonyára tapasztaltatók már olvasás közben, hogy szinte észrevétlenül kerültök közel egy-egy szereplőhöz, ismeritek meg őt, a gondolkodását, az érzéseit, éreztek együtt vele, vagy felismeritek, hogy hasonló cipőben jártok. Lehet, hogy ennek a szereplőnek hasonló életkörülményei, ismeretei, gondolkodása van, mint nektek, de az is meglehet, hogy valahonnan teljesen máshonnan érkezik, más háttérből, más tapasztalatokkal, más kultúrából vagy – ahogy a fantasy esetében is – egy gyökeresen más világból.

Az irodalom képes arra, hogy általa elképzeljünk olyan életeket, amelyek semmiben nem hasonlítanak a sajátunkhoz, hogy megértsük és valamiképpen kapcsolódni tudjunk hozzájuk.

Közben rengeteg kaland és meglepetés éri szereplőinket, útjuk során újabb és újabb titkokba botlanak, váratlan veszedelmek leselkednek rájuk. Dlőf világa egyáltalán nem veszélytelen, főleg azokban az időkben, amelyekben járunk. Egy rejtélyes horda fosztogat a falvakban és sodorja el azok lakóit, nem tudni, honnan érkeznek, ahogyan azt sem, hogy hová tartanak. A történetünk kezdetekor Zgru és Onk már egy ideje barangolnak Dlőf elnéptelenedett vidékein. Hogy hetek teltek-e el, esetleg hónapok vagy évek, amióta egy irányba terelte őket az út, maguk sem tudják. Bár mindkettejüknek más-más a küldetése, válaszokat a kérdéseikre csak közösen találhatnak. Laynore, az elf érkezése kibillent az összeszokott bajtársakat, s annak ellenére, hogy nem egyből passzol a hang közöttük, közösen folytatják a kalandot. Arra, hogy milyen érdekek és célok húzódnak Laynore vagy Onk elindulása mögött, csak fokozatosan derül fény a regényben, ahogyan arra is, hogy ki a szerzője annak a *Vigasztalások* című könyvnek, amelyet Laynore óva hordoz magával mindenhová, és amelytől azt reméli, hogy egyszer általa feltárul az igazság. Egy hatalmas csavarral még a regényünk elbeszélőjével is találkozunk, aki *Dlőf alkonyának* krónikásaként távolról követi hőseink útját, egészen addig, amíg magát is benne találja a történetben.

Kaland, nyomozás, rejtély akad bőven, s emellett, hogy igencsak jól szórakozhatunk olvasás közben, vagy közösen elmélkedhetünk szereplőinkkel, legfőképpen sokat

BARTÓK IMRE

Dlőf alkonya

(részletek)

Az elf köpött egy színeset a patakba.

Csak ő tudta volna megmondani, hogy szándékosan célzott-e a tarka uszonyairól könnyen felismerhető bűgőhalra, amely éppen ebben a pillanatban dugta ki a csőrét a víz alól, hogy levegőt vegyen. Akár a pillanatnyi rosszindulat küldte útjára, akár a véletlen, a levegőben csinos nyílveszőformát felvevő nyálcsimbók egyenesen képen találta az élőlényt. A felettébb érzékeny állat rögtön megszólaltatta nagy erejű bűgőkait, amelyeknek a kissé mulatságos nevét is köszönhetette. A szokatlan, újszülöttek selypegésére emlékeztető hangot csak a víz alatt lehetett hallani, a felszín felett csupán tompa morajlást keltett, ám a felmérgeződött fickándozást kísérő, egészen a várárokig habzó hullámok így is tetszetős látványt nyújtottak.

Laynore-t nem különösebben nyűgözte le a mutatvány.

Tizenkét napja gyalogolt, és már kezdett eleje lenni. Nem mintha ne bírta volna a menetelést. Ha őt kérdezik – igaz,

megtudhatunk mindazokról a módokról, ahogyan viszonyulhatunk egymáshoz és másokhoz: szeretettel, barátsággal, gondoskodással. Hiszen minden létezőnek gondoskodásra van szüksége az életben maradáshoz.

„De amíg azt az utat járjuk, amelyre veszélyes dolog rátérni, egy idő után ráébredünk, hogy nem magából a kalandból tanuljuk a legtöbbet, hanem attól, aki útitársul adatik mellénk.” (Bartók Imre műhelynaplója a Nyugati tér blogon)

Hogy megtalálható-e a válasz a kérdésekre, amelyek beindítják és mozgásban tartják a történetet, nem tudjuk meg a kötetből. Szereplőink azonban tele vannak kérdésekkel, és soha nem adják fel a kérdést. Legfeljebb néha megpihennek a csillagos ég alatt.

Az élet dolgairól elmélkedni szerető cimibeknek biztosan nagy élmény lesz ez a könyv, de meg vagyok győződve róla, hogy a kalandvágyó, nyomozó kedvű, szemlélődve erdőt járó vagy a fantáziavilágokban jártas cimborák is megtalálják a helyüket a regényben. Mindenkinek jut valami a *Dlőf alkonyából*.

mostanában senki sem kérdezné ilyesmiről –, még a Dagasztói Tehenet is elcipelte volna akármeddig az összes borjával, ha a hátára kötözik. Azt viszont senki sem kérhette volna, hogy még mosolyogjon is hozzá, annál is inkább, mert az elfek nem szoktak mosolyogni, kivéve talán akkor, ha fáradtan, kedvetlenül érkeznek az úti céljukhoz, ahová egyébként sem önszántukból indultak, és az egyetlen vigaszuk az, hogy leköptek egy nyomorult bűgőhalat.

Ó, igen. Pompás alkalom egy kis mosolygásra, itt, a trollkirály barlangvárának mészkőből és páf-ránysziklából faragott homlokzatával szemben, roppant bástyáinak árnyékában, eleven céltáblaként, hangfogóként, ha megszólalnak esetleg kürtjei. Valóban remek alkalom. Inkább most húzódjanak mosolyra azok a keskeny ajkak, mint odabent.

Megállt az árok szélén, szemben a kapuval. Kimerült volt, és még a szokottnál is zsémbesebb, de legalább nem kellett sokáig várnia. Lánccsörgött láncon, fa sóhajtott fának feszülve, ahogy leengedték előtte a felvonóhidat. A troll mérnökök állítólag kiválóan értik a dolgukat, ehhez képest ez a híd úgy festett, mint ami bármelyik pillanatban leszakadhat. Ha így alakul, annak a bűgőhalnak még annál is rosszabb napja lesz. Az biztos, hogy a hídra ráfért volna némi tatarozás, de hát kinek van kedve manapság bármit is megjavítani?

Egy Zukkh'ál nevezetű, köpcös alak somfordált elő a sziklába vájt palota belsejéből. Fekete kámszát viselt, oldalán nyomorult hosszútörő fityegett – Laynore biztos volt benne, hogy előrántani sem volna ideje, ha netán el akarná intézni –, a mellkasán pedig rozsdás címer hirdette Grunaulf házáét. Egy mérleg, serpenyői egy vonalban egymással, az egyikben fészket rakó madár, a másikban tojás.

Laynore-t megmagyarázhatatlan keserűség fogta el a címer láttán. Féleszű trollok, gondolta, és véleménye kinyilvánításában csak az akadályozta meg, hogy az út porától túlságosan kiszáradt a torka.

– Üdv – mondta a fajához képest meglehetősen csenevész szolgál. – A király fogad téged.

Az elf nem válaszolt. Meg sem moccant. Az árok felé pillantott, hátha ismét felbukkan a kedvenc halacszkája. A küldöncnek minden türelmére szüksége volt, hogy megőrizze az önuralmát. Napok óta várta, hogy mikor ér ide a követ, és süllyedt egy lépcsőfokot a gyomra, valahányszor eszébe jutott, mire számíthatnak, ha végre méltóztatik megjelenni. És tessék, most itt van, teljes életnagyságban. Idejön ez a modortalan bájgúnár az egyenes szálú hajával, ami olyan szőke, mint a köpült vaj, idejön, hogy a mindenki számára „kínzóan sürgős ügyben” bebocsátást kérjen urához, és aztán a túhegyes füle botját sem mozdítja, amikor hozzá szólnak.

Ha nem trollnak születik, biztosan rácsapja a felvonóhidat. Vagy talán, ha nem ilyen kis növésű trollnak születik.

– A király már elfogyasztotta étkeit – tette hozzá, hátha ezzel sürgetheti a jövevényt.

– Rosszul tette – felelte az elf. – Már így is elég dagadt a szegénykém.

A küldönc arca elfeketült. Laynore végre megmoccant, és közben örömtelenül gyönyörködött a másik felháborodásában. Tudta, hogy a trolloknak, ha mérleg vagy szégyen önti el őket, a vérük és a bőrük színe miatt nem elvörösödik, hanem megfeketedik a képük.

Zukkh'ál százkilenc éve dolgozott a hegy gyomrában, és szolgálta a királyt. Ebből a százkilenc esztendőből akadtak mozgalmassabbak és békésebbek is. A munkája, ha akadt egyáltalán, többnyire kevés meglepetést tartogatott a számára. Noha előfordultak kínosabb esetek – emlékezetes volt, amikor egy gyíklényekből álló karaván rá akarta tukmálni az asszonyaikat az udvarra némi drágakőért cserébe –, de ebben a pillanatban úgy érezte, még soha nem találkozott olyan kiállhatatlan alakkal, mint aki éppen most magasodik fölé.

Honnan vette egyáltalán a dárdafülű a bátorságot ahhoz, hogy egy troll fölé magasodjon?

Sietve felidézte fajtársainak egyik legősibb meditációs gyakorlatát Hrrg'zakk A Negyedik Hold Intelmei című korszakos munkájából: „Gondolj arra, hogy mit állnak ki a körisek a viharban, és felejsd el, ami bánt.” A hatás azonnali volt. Belézés, kilézés. Leengedem a felvonóhidat, felhúrom a felvonóhidat. Kilapítom az elfet, eltemetem az elfet. Megvacsorázom, lefekszem aludni. Leengedem a hidat, felhúrom a hidat.

– A király fogad téged – mondta még egyszer, majd egy meghajlás kíséretében félreállt, és beljebb tessékelte Laynore-t.

Mit sem sejtett arról, hogy kölcsönös és csillapíthatatlan gyanakvásuk ellenére az elf elismeréssel adózott volna az önuralmat hozó szellemi gyakorlat iránt.

Aki nem járt még Khul-Vath barlangpalotájában, és történeteket sem olvasott mindarról, ami ezen a helyen az elmúlt néhány ezer évben megesett, egyszóval aki Dlóf helyett egy másik bolygón töltötte az eddigi életét, azt bizonyára meglepték volna a fejedelmi csarnok irdatlan, kikerekedett ésszel alig felfogható méretei.

(...)

Az elfnek persze nem kellett alaposan szemügyre vennie a környezetét. Pontosan tudta, hová érkezett, hiszen járt már itt korábban.

Még ebben a kivételes helyzetben is élvezte, hogy elszórakozhatott azzal a nyomorult örrel. „A király elfogyasztotta étkeit”! Borzalmas, hogy milyen körülményesen beszélnek a trollok. Azt is mondhatta volna, „Bejöhetsz”, sőt elég lett volna egy vakkantás, egy morgás, mit bánja ő. De nem, amikor

csak ezek az átkozott varacskosbőrűek megszólalnak, rögtön hatalmas kerülőkre van szükségük. Ghaelar mondogatta, hogy olyan kancsal a beszédük, mint a paránydög járása.

És persze tisztában volt vele, mindez semmi ahhoz képest, amire a királytól számíthat.

(...)

Egyszer csak rájött, hogy magára maradt. Hova tűnt a szolga? Megállt, hegyezte egyébként is épp eléggé hegyes fülét. Szaglászott, de csak a sziklát és az árnyakat érezte mindenütt, valami néma figyelmeztetést az oszlopok belsejében, huzatban reszkető, megkopott függönyöket. Még egy lépés. Ha ez így megy tovább, újabb tizenkét napba is beletelik, mire a trónhoz ér. A kőpadló hidege a szárcsatoll cipőjén keresztül is csípte a talpát.

Nem tizenkét nap, de azért hosszadalmas percek teltek el, mire a félhomályból előbukkant a trón, és még egyszer ennyi időre volt szüksége ahhoz, hogy végre megálljon előtte. A kőemelvényen ücsörgő alak ölében könyv pihent. Vaskos kö-

tet volt, lexikon, kódex vagy térképgyűjtemény lehetett. Hiába tudott egyébként nappali fényben akár a láthatár pereméről is olvasni a sólyom karmai közé szorult csereszke szájáról, ez a félhomály még őt is megtréfálta.

Laynore végigmérte a trollt. Az biztos, hogy jóval nagyobb volt hű szolgájánál, akit két ujjal is bármikor bevágott volna egy derűsen habzó eceteshordóba. Volt valami a tartásában, még így, ültében is, ami veszedelmes erőt sugárzott. Lappangó hatalom, ha mozdulni kész. Most talán mégsem mozdul, olyan kényelmesen gubbaszt trónján, amelynek támlájába szorgos munkások vésték bele évszázadokkal ezelőtt a dinasztia uralkodóinak nevét.

Hiába tervezgette az út során, hogy milyen pökhendi köszöntésekkel fog élni – „Legutóbb jobban néztél ki”, „Még a magadfajták is felelősek érte, ha ennyire leromlott az állapotuk”, és hasonlók –, végül csak annyit mondott:

– Üdv néked, király.

Bahget Iskander felvétele

KOVÁCS ANDRÁS FERENC

Anakreóni dallam

„Hová ütődöm az habokba?
Haj! melly szörnyű hányattatás!”
(Csokonai, 1804)

Nem értem én a tengert:
Miért is hánykolódik,
Vergődik mély magányban
A habtaraj s a mennybolt,
Az éji Óceánum?
Ne mérd a mérhetetlent!
Szólnék magamhoz olykor.
De nézd, hogy száll a porszem:
Szélben kering parányul,
Pedig szeretni kéne...
S nem értem én magam sem,
Szegény, bolond poéta,
Hová, miért, mivégre
Hányódni út szelében –
Röpülni, mint a porszem,
S eltűnni észrevétlen,
Elérhetetlen égben?

Egy évvel ezelőtt, 2023. december 30-án halt meg Kovács András Ferenc (KAF). Egyik legismertebb és legnépszerűbb kortárs költőnk volt, joggal feltételezem tehát, hogy – legalább néhány perc erejéig – jó páran föltettük magunkban azokat a kérdéseket, amelyekre KAF is kereste a választ *Anakreóni dallam* című versében.

Haladjunk sorról sorra a szövegben, jobban mondván: álljunk meg egy pillanatra a mottónál! Nagyon érdekes, hogy KAF nem a Csokonai-vers címét idézi a mottó alatt (*Tudógyűlésomról*), hanem a vers keletkezési dátumát (1804). Vajon miért? Nos, a válasz az *Anakreóni dallam* „időzítésében” keresendő: 2004. december 17-én jelent meg az *Élet és Irodalomban*, nyilvánvaló tehát, hogy KAF afféle alkalmi, megemlékező verset írt Csokonai betegségének-halálának 200. évfordulójára.

Tanultuk az iskolában, hogy 1804 végén Csokonai már nagyon beteg volt. Nagyváradon fázott meg egy arisztokrata nő temetésén, ahol felolvasta az asszony halálára írt, *Halotti versek* című monumentális poémáját a lélek halhatatlanságáról. Szerintem ebben a poémában olvasható a magyar költészet

legszebb négy sora (kiemelve, sort sor alá másolva idézem, hogy könnyebb legyen megtanulni):

„Csillagok közt hordnak aetheri szárnyaim,
De a sír partjára húznak ön-lábaim;
Az ég s a föld között függök utóljára
Én, angyal meg állat, vagy csak por meg pára.”

Az ég s a föld között „hánykolódik”, „vergődik”, „kering”, „röpül” és „tűnik el” Kovács András Ferenc versében is a „szegény, bolond poéta” a negyedfeles jambusokon. Eleinte még túl vidámnak tűnhet az anakreóni hetes szökellése, de mire a vers végére érünk, mi is meggyőződünk, hogy „az út szelében” hányódó „porszem” föl-le-föl-le-föl-le útját igenis a jambusok dallama írja le a legpontosabban. Nem beszélve arról, hogy az utolsó – csonka – versláb milyen szépen előkészíti a porszem eltűnését: titá-titá-titááááá...

S hogy „miért, mivégre” hányódott Csokonai is, KAF is az út szelében? Hát az ilyen szép versekért-verssorokért! Nyugodjanak békében valahol ott, abban az „elérhetetlen égben” ...

Kovács András Ferenc (1959–2023): az erdélyi és az összmagyar irodalom meghatározó fontosságú szerzője, a negyedik Forrás-nemzedék vezéralakja

HORVÁTH BENJI

Költő, műfordító, szerkesztő, slammer, énekes. 1988-ban született Marosvásárhelyen. Ötödik verseskötete, az *Emlékmű a jövőnek 2022*-ben jelent meg a budapesti Jelenkor Kiadónál.

Damian és a csillagok tánca című disztópiáját 2023. novemberi lapszámunktól közöljük folytatásokban.

Orbán Eszter fotója

Damian és a csillagok tánca (11.)

A Labirintus Szeme

A Felső Kapunál hagyja el Ithemba várost Aniya és a Holdórség ötven tagja, köztük édesapja, Eduardo és Arek Magarian, Damian nagyapja.

A várost őserdő veszi körül – Hya rengeteg csodái közül az egyik. Ezek az őserdők a hold felszíne (vagy, ahogy a hyaiak mondják: a kéreg) alatt alakultak ki, de senki nem tudja, mikor és hogyan. Barna, sötétzöld, fehér fatörzsek és indák, sötétkék, neonzöld és skarlátszínű levelek, indigó bokrok. Virágok mindenféle formákban és színekben. Itt él a ktulu mókus, amely leginkább egy földi mókusra hasonlít, méretre ugyanakkora, de kék-fehér foltok borítják a testét és lompos farkát is; nagy, kísérteties, fehér szeme van, közepén aprócska, fekete pupilla.

Aniya szereti ezeket a kis kísérteteket, ahogy ő nevezi őket, és örömmel veszi észre, hogy amint belépnek az erdőbe, máris megjelennek a kíváncsi holdszemek mindenütt. Tisztes távolból kísérik a menetet a ktulu mókusok. Fáról fára, bokorról bokorra ugrálnak, és apró kurjantásokkal üdvözlik őket. Néha megáll egyik-másikuk, és pislognak a holdszemek. Aniya integetni akar nekik, aztán mégsem teszi, nehogy elrontsa az ünnepélyességet.

Valaki a ktulu mókus hangját utánozva kurjant a közvetlen közelében, és odafordulva Aniya csodálkozva látja, hogy az öreg Arek Magarian az, aki cinkosul rámosolyog. A mókusok erre még hangosabban, kórusban kurjantanak vissza. A menetből több holdőr is válaszol rá, és hamar zengeni kezd az erdő az egymást üdvözlő kurjantásoktól. Aniya felbátorodva integet a száguldó kis kísérteteknek, és úgy érzi magát, mint aki hazaérkezett. Melegség és játékoság oldja fel az iménti hideg ünnepélyességet.

Ahogy odaérnek egy indával benőtt sziklafalhoz, a kórus lassan abbamarad. A ktulu mókusok is odagyűlnek, figyelnek a nagy holdszemek. Arek Magarian odamegy a sziklafalhoz, megfordul, és kinyújtja kezét Aniya felé:

– Hold gyermeke, halld hívásomat! Ha nem felelsz rá, akkor is a testvérem vagy, ahogy mindenki, aki itt összegyűlt. Ha felelsz rá, már nemcsak testvérek, hanem bajtársak leszünk.

Aniya érzi, hogy mindjárt cserben hagyják a lábai. Tompa fájdalmat érez a derekában. Átfut a fején, hogy eddig észre

sem vette, mennyire izgul. Nagy levegőt vesz, előrelép, és megfogja az öreg holdőr kinyújtott kezét. A mókusok és a Holdórség néhány tagja elismerő kurjantásokat hallatnak. Arek félrehúzó néhány indát a sziklafalon. Egy kör van a kőbe vésvé, a közepén tágra nyílt szem, benne egy kisebb kör, apró pupilla. Az öreg Magarian Aniya szemébe néz, és szelíd, dallamos hangon szólal meg:

– Ez itt a Labirintus Szeme. Amikor az Öt Várászló és őseink először ide jöttek, itt találkoztak a Hold Szellemével, aki, azt mondják, létrehozta a Labirintust. Itt elvesztették régi sorsukat, és újat kaptak. Itt váltak a senki gyermekeivé, hogy a mindenkié lehessenek. Itt szólalt meg a Mindenség, mint egy ígéret. Készen állsz rá, hogy elveszítsd a sorsodat, Hya gyermeke?

Aniának hatalmasakat dobban a szíve, érzi, ahogy hasogat a feje, szinte szétreped a koponyája. Behunyja a szemét, nagy levegőt vesz. Ahogy lassan, nagyon lassan kiengeti, érzi, hogy a szíve lelassul, és a fejében a dobogás, mint a hajnali tüzek, elcsendesedik, visszahúzódik.

– Készen állok – mondja, miután kinyitja a szemét.

A ktulu mókusok közben apró, fehér, gubószerű gombákat gyűjtenek a lábuk elé. Arek leül a kis gombakupac mellé, és int Aniának, üljön le ő is. A mókusok visszahúzódnak, de egyikük, akinek fél arcát nagy, kék folt borítja, ott marad mellettük, és hozzábújik Aniyához. Aniya meg-simogatja, és mosolyogva felnéz, apja tekintetét keresi. Eduardónak világít a fehér fogsora, ahogy visszamosolyog rá. Úgy csillog a szeme a büszkeségtől, mint akit megérintett a Mindenség. Az öreg Magarian megköszörüli torkát. A ktulu mókus letelepszik a gombakupac mellett, fülét hegyezi.

– Akkor mondd utánam a Holdórség esküjét:

Itt, a Labirintus szeme előtt állok, láss engem, Mindenség, szabad vagyok, és elbujdostam.

Ha börtönt ad nekem a világ, akkor a börtönömben teremtek új világot.

Ezek a falak a szabadságom tanúi. Ez a kéreg a fejem fölött az én csodálatos égboltom.

Szabad vagyok, és ott kint, a tágasságban félnek az én szabadságomtól.

De van nekem erőm, amit adott nekem.

Befogadtál engem, és megvédtél ellenségeimtől.

Benned fordul meg a Mindenség, és benned ér össze a Semmi.

Te vagy a titkok Labirintusa, a viharok szeme.

A senki gyermeke vagyok és a mindenkié.

A mindenki gyermeke vagyok és a senkié.

Bárhová megyek, őrizni fogom a világokat a világban.

Bárhová megyek, magammal viszem szabadságom börtönét.

Bárhová megyek, a Labirintus gyermeke vagyok és a Holdé.

Bárhová megyek, utakat nyitok meg, ahogy tőled tanultam.

Bárhová megyek, a te erőd az én erőm lesz, az én erőm pedig a tiéd.

Bárhová megyek, megőrzöm a titkokat.

Amint kimondja az eskü utolsó szavait, megmozdul alattuk a föld. Aniya a sziklafalra néz, és látja, hogy ahol az imént a kőbe vésett szem volt, barlang nyílt a sziklában.

– Hya gyermeke – mondja Arek, majd rámutat a mellettük ülő ktulu mókusra –, ő lesz kísérőd és védelmeződ a Hold Szelleme előtt a Labirintusban. Oszd meg vele a holdgombát, hogy láthasd azt, ami volt, azt, ami van, és azt, ami még nem jött el.

A ktulu mókus kis fehér mancsával felkap egy darabot a gombakupacból, beleharap, majd leteszi Aniya elé. Aniya megköszöni, és megeszi. Ahogy ketten, leendő kísérőjével együtt elfogyasztják az odagyűjtött holdgombát, újabb elismerő kurjantásokat hallat körülöttük az emberek és ktulu mókusok színes kórusa. Miután megosztják egymás közt az utolsó gombát, felállnak. A mókus odamegy a barlang szájához, megáll, megfordul, nézi őket. Arek hangja szelíd és dallamos, de Aniya árnyalatnyi féltést vél felfedezni benne, ahogy beszél:

– Ez az út a tied, csakis a tied, Hya gyermeke, és nem veszély nélkül való. Vannak, akik nem térnek vissza közénk. Sorsodat nem ismeri senki, csak a Hold – vagy ő sem. Amikor visszatérsz, már új sorsod lesz és új neved. Bízz a Labirintusban, és bízz magadban. És ami még fontosabb, bízz kísérődben, mert önszántából választott ki téged, hogy osztozzon sorsodban. Légy bátor, Hya gyermeke. Itt búcsút veszünk tőled, testvérünk és bajtársunk.

Aniya utoljára apja szemébe néz, aki bátorító mosollyal viszonozza tekintetét. Azzal megfordul, és belép a barlangba. Kísérője kurjant egyet, amire a kinti kórus újabb kurjantásokkal válaszol. A kis ktulu azzal előreszalad. Aniya érzi, hogy iszonyatos félelem uralkodik el rajta. Három mély levegőt vesz, lassan ereszti ki őket. A harmadik után elindul kísérője nyomában. Mögötte bezárul a sziklafal.

A barlangot lebegő, izzó gömböcskék világítják ki. Aniya pusztá kíváncsiságból megfújja az egyiket, az meg elszáll, mint a buborék. Hallott róla már, hogy a hyai labirintusokban

vannak olyan helyek, ahol valamiféle organikus labdák élnek, és kivilágítják az arra vetődők útját, de még sosem találkozott velük.

Talán egy órája menetelnek befelé, amikor a kis ktulu eltűnik egy üregerő nyílásban. Aniya körül néz. Zsákcucába került, az egyetlen út az üregerő át vezet. Bemászik hát kísérője után. Valahol az üreg végén fény szűrődik be. Négykézláb mászik a szűk, meredek üregerő felfelé húsz-harminc méteren át, amíg eléri a fényt. Kimászik a nyíláson, leporolja magát, felnéz, és elakad a lélegzete.

Hatalmas csarnokban áll. Az oszlopok a végtelenbe vesznek, nem látja a csarnok végét, sem a felszínt. Mintha óriások jártak volna itt. Az oszlopokat mindenféle domborművek borítják. Réges-régi, elfelejtett történeteket ábrázolnak, Aniya nem sokat ért belőlük, bár felismeri a háromszemű kígyókat az álmaiból, amelyek körbetekerik az oszlopokat. Lába alatt mindenütt kőbe vésett csillagok és galaxisok, ameddig a szem ellát. És lebegő fénygömböcskék sűrű rajzása fölötte. A kis ktulu mellette ül a sziklafal oldalában, és kíváncsian néz fel rá nagy holdszemével. Aniya meg-simogatja.

– Elena. Így foglak hívni – mondja. Kísérője egyet pislog, és a lány legnagyobb meglepetésére megszólal:

– Elena. Aniya, Elena. Tetszik.

(folytatjuk)

Michel Tournier (1924–2016) Goncourt-díjas francia író ifjú-sági regényéből közlünk részleteket Szócs Imre fordításában. A Defoe *Robinsonja* ihlette *Péntek vagy a vad életben* a társát szolgaként kezelő, nevelő, irányító, büntető Robinson végül rábizza magát Péntek természetes bölcsességére...

Michel Tournier (1924–2016) francia író

MICHEL TOURNIER Újramesélt Robinson

Péntek vagy a vad élet

(Vendredi ou la vie sauvage) – 4. rész

Betolakodók

Az élet folyt a saját medrében, de Robinson egyre inkább szükségét érezte, hogy jobban megszervezze az idejét. Szün-telenül attól tartott, hogy visszaesik a sárban fetregésbe, és olyanná válik végül, mint egy vadállat. Nehéz megmaradni embernek, ha senki sincs melletted, hogy segítsen ebben! Ezzel a veszélyes kísértéssel szemben nem ismert más ellenszert, mint a munkát, a fegyelmet és a sziget összes erőforrásának kiaknázását.

Amikor a kalendáriumában elérkezett az ezredik naphoz, elhatározta, hogy törvényeket alkot Speranza szigetének. Ünnepi ruhát öltött, megállt egy pulpitus elé, amelyet azért talált ki és eskábált össze, hogy tudjon állva írni, kinyitotta az egyik legszebb üres könyvet, amelyet a *Virginie* fedélzetén talált, és írni kezdett:

ESPERANZA SZIGETÉNEK TÖRVÉNYKÖNYVE
A HELYI KALENDÁRIUM 1000. NAPJÁN

Első cikkely: Robinson Crusoe, született Yorkban 1739. december 19-én, kineveztetik Esperanza szigetének kormányzójává, amely sziget a Csendes-óceánon, a Juan Fernandez-szigetek és Chile partjai között található. Ilyen minőségben jogosult törvényeket hozni a sziget teljes területén és a hozzá tartozó vizeken.

Második cikkely: A sziget lakói kötelesek hangosan gondolkodni. (Mivel nem volt, akihez beszélnie, Robinson attól tartott, hogy elveszíti a beszéd képességét. Már előfordult, hogy amikor mondani akart valamit, olyan nehezen forgott a nyelve, mintha több bort ivott volna a kelleténél. Mostantól kötelezte magát, hogy szüntelenül beszéljen, a fához, a kövekhez, felhőkhöz, illetve, természetesen, a kecskékhez és a kutya-hoz.)

Harmadik cikkely: Péntek böjti nap.

Negyedik cikkely: Vasárnap pihenőnap. Szombaton tizenkilenc órától a szigeten minden munkavégzés szünetel. A vacsorához a sziget lakóinak fel kell venniük a legjobb ruhájukat. Vasárnap reggel tíz órakor összegyűlnek a templomban imádkozni. (Robinson nem bírta úgy fogalmazni a törvényeket, mintha nem ő lett volna az egyetlen lakos a szigeten. Nyilván értelmetlennek érezte, hogy egyetlen ember számára alkosson törvényt. És arra is gondolt, hogy a jövőben a véletlen talán a szigetre sodor még egy-két sorstársat...)

Ötödik cikkely: Kizárólag a kormányzó jogosult pipázni, de egy héten csak egyszer, vasárnap délután, az ebéd elfogyasztását követően.

(Nemrég fedezte fel van Deysel kapitány porcelánpipájának használatát és élvezetét. Sajnos, a hordócska dohány nem tarthatott sokáig, ezért próbált minél jobban takarékoskodni vele.)

Engedélyezett magának néhány perc gondolkodási időt, mielőtt rögzítette volna, milyen büntetés sújtja majd azokat, akik nem tartják be ezen törvényeket. Tett néhány lépést a szélesre tárt ajtó irányába. Milyen gyönyörködtető látványt nyújtott a természet! A fák lombozata úgy festett, mint egy zöld tenger, amelyet a szél hullámoztat, és amely a távolban egybeolvad az óceán kék vonalával. Még távolabb nem látszott más, csak a tökéletesen kék és felhőmentes ég. De nem! Mégsem tökéletesen kék! Robinson összerezzent,

mert a nagy homokpart mellett fehér füstoszlopot pillantott meg. Pedig biztos volt benne, hogy nem hagyott égő tüzet arafelé. Vajon látogatói érkeztek? Leakasztott a falról egy puskát, egy lőportartó szarut, egy zacskó golyót és a távcsövet. Majd egy fütttyentéssel magához hívta Tennt, a kuttyáját, és bevetette magát a sűrűbe, kerülő utat választva a barlangtól a partra vezető egyenes útvonal helyett.

Három hosszú, távtartókkal felszerelt kenu rostokolt kivontatva a homokra. Tizennégy férfi állt körül egy vastag, fehér füstcsóvát. Robinson a távcső segítségével felismerte, hogy félelmetesnek ismert araukán indiánok Chile partjairól. Ez a nép ellenállt az inkák inváziójának, majd súlyos vereségeket mért a spanyol hódítókra. Alacsony, zömök emberek voltak, bőrkötényt viseltek. Túl a széles arcukon és egymástól távol álló szemükön furcsává tette őket az is, hogy teljesen leborotvták a szemöldöküket. Mindegyiknek hosszú fekete haja volt, amelyet időnként büszkén meglobogtatott. Robinsonnak volt alkalm megismerni őket a fővárosukba, Temucóba tett útjai során. Tudta, hogy ha ismét kitört a háború közöttük és a spanyolok között, egyetlen fehér ember sem számíthat kegyelemre a részükről. Kenuikon tették volna meg a chilei partok és Speranza szigete közötti hatalmas távolságot? Nem lehetett kizárni ezt, tekintve, hogy rendkívül ügyes hajósok voltak. De valószínűbbnek látszott, hogy megtelepedtek a Juan Fernandez-szigetek egyikén-másikán, és Robinson arra gondolt: szerencséje volt, hogy nem egy ilyen szigetre vetődött, mert bizonyára rabszolgává tették volna, ha le nem mészárolják.

Az Araukániában hallott elbeszéléseknek köszönhetően sejtette, miféle szertartás folyik éppen a tengerparton. Egy sovány, kócos hajú öregasszony járkált imbolyogva fel-alá a férfiak által alkotott körben, odament a tűzhöz, és egy marék port dobott rá, majd mohón szívta be a felcsapó sűrű, fehér füstöt. Ezután a mozdulatlanul álló indiánok felé fordult, úgy tett, mintha seregszemlét tartana, hol egyikük, hol másikuk előtt állt meg. Aztán visszatért a tűzhöz, és minden kezdődött előlről.

Az öregasszony varázsló volt, aki azt a feladatot kapta, hogy megtalálja, ki miatt sújtja valamilyen csapás – betegség, megmagyarázhatatlan haláleset, tűzvész, itéletidő, rossz termés – a törzset. És valóban, egyszer csak kiválasztotta az áldozatát. Hosszú, aszott karját kinyújtotta az egyik indián felé, miközben szája átkokat szórt rá, amelyeket Robinson nem hallhatott. A varázsló által megjelölt indián leborult a földre, egész testében remegve a rémületől. Az egyik indián odament hozzá. Felemelte a machetét, a hosszú kést, amelyet egyaránt lehetett fegyverként és munkaeszközként használni. Előbb a szerencsétlen áldozat köntényét vágta le. Aztán ütemes csapásokkal végzett vele. Az áldozat maradványait a tűzbe vetették, a füst színe azonnal fekete lett. A szertartás résztvevői kiléptek a körből és

a csónakok felé siettek. Hat férfi kivált a csoportból és az erdő felé vette az irányt. Robinson sebesen elrejtőzött a lombok között, de nem tévesztette szem elől a betolakodókat. Ha felfedezik ottlétének nyomait, keresésére indulhatnak, és nehéz lesz egérutat nyernie. Szerencséje azonban az első forrás az erdő szélén eredt, az indiánoknak nem kellett mélyebben behatolniuk az erdőbe. Megtöltötték a tömlőiket, amelyeket egy rúd két végére kötve cipeltek, és a csónakokhoz siettek társaik után. A varázsló egyfajta díszszámolyon kuporgott az egyik kenu hátsó végében.

Amikor a part menti sziklák mögött eltűntek a csónakok, Robinson megközelítette a máglyát. Még kivehető volt a kegyetlenül feláldozott ember maradványai. Félelemtől, szomorúságtól és undortól telve tért vissza kormányzói otthonába, ahol nekilátott folytatni Speranza szigetének törvénykönyvét.

Hatodik cikkely: Speranza szigete erődített helynek nyilvánítatik. Az erődöt a kormányzó vezényli, aki ezennel tábornoki rangot kap. Egy órával a naplemente után kötelező kijárási tilalom lép érvénybe.

(folytatjuk)

Szócs Imre fordítása

A Szín-téren:
En
Iwamura
japán művész

Ősi formákból mai figurák

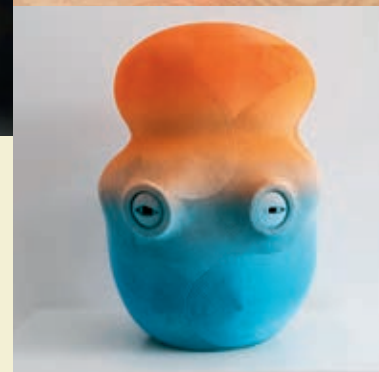
„AZT HISZEM, A KULTÚRA VALAMI OLYAN, AMIT ÉN MAGAM HOZOK LÉTRE... MINT EGY SZŰRŐ. EZÉRT AKARTAM MEGALKOTNI A SAJÁT KULTURÁLIS TÁRGYAMAT, EZÉRT HOZTAM LÉTRE A SAJÁT SZEMÉLYES RÉGÉSZETEMET.”

Kiotóban született 1988-ban képzőművész családban, alkotói környezetben. Szülei művészeti intézményben ismerkedtek össze, és ő már háromévesen kiállított. A művészettel való foglalatosság természetes, magától értetődő volt számára, nem is kérdőjelezte meg az útját. Játszóteréül a múzeumok csarnoka, művészek stúdiója szolgált. Később ipari formatervezést tanult az Egyesült Államokban. Segéd-kertészként is dolgozott, ez a munka is nagy hatással volt rá, mert nagyon jó perspektívát kapott általa a térről. Az árnyokat, a tárgyak közötti tereket vizsgálta, lenyűgözte őt a

növényi környezet. Az érdekelte, hogy a forma és a szín hogyan tudja megváltoztatni a teret.

A több ezer éves japán haniva (a szó agyagból gyúrt gyűrűt jelent) szobrok ihletésére alkotja saját figuráit. Ezeknek az ősi szobroknak a rendeltetését a mai napig nem fejtették meg, de elképzelhető: azért tették a sírokba, hogy az eltávozók ne legyenek egyedül a túlvilágon, akárcsak az egyiptomi kultúrában. Az agyagból készült haniva szobrokat üregesre formálták, és gyakran emberfigurákat ábrázoltak. Ide kapcsol vissza Iwamura. Ősi örökségéből kiindulva egy nagyon is mai formát mutat nekünk, ezt hangsúlyozza az erőteljes szín is, amelyet használ. Általában rajz, vázlatolás nélkül vág bele a munkába.

Tanulmányai kezdetben nem voltak egyszerűek: első felvételijét egy rossz mozdulatnak köszönhetően elbukta. Háromlépcsős vizsga volt: ceruzarajz, akrilfestés és szobrászat. Pár óra alatt

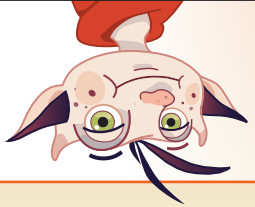

végzett, korábban, mint a többiek. Nagyon magabiztos volt, gondolta, összekapja a termet, de sepregetés közben véletlenül leverte a saját szobrát. Összetört, így nem sikerülhetett a felvételije.

Művészete népszerűsítésének módjait nagyon korán elsajátította. Ő maga kezeli az Instagramját, tudja, milyen keresőszavakat használjon, milyen napszakban ossza meg képeit a munkáiról. Szóval naprakész fiatalemberrel van dolgunk. És a fáradságos befektetett munkának beérett a gyümölcse, nőtt az érdeklődés a munkái iránt, kiállítani hívják, vásárolnak tőle. Ezek a mangás figurák békés arcok, szerethetőek – legalábbis első látásra.

„Az ősi haniva figurákon a semleges arckifejezések, a vájt szemek és a minimalista vonások jellegzetes jegyei mutatkoznak meg. Vannak, akik azt hiszik, hogy gyerekszerűek és vonzóak, de valójában számomra egyáltalán nem aranyosak, mert ezeket a darabokat valakinek a sírja mellől ásták ki. Meglehetősen értelmetlenné tűnnek, de ijesztőek is lehetnek, mivel ezek a szemek két különböző világot kötnek össze, az élőket és a holtakat” – vallja En Iwamura, aki, ősei nyomán, olyan alapanyagot választott figuráihoz, az agyagot, amely tovább él, mint az ember.

Hány szelet kenyér a napi fejadag?

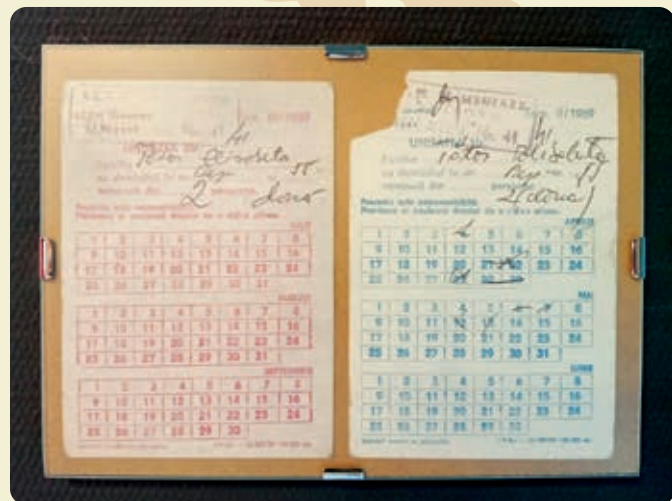
Élelmiszerjegy az 1980-as évekből

A múzeumokban vannak olyan tárgyak, amelyek eleve az örökkévalóság számára készültek, vagyis azzal a szándékkal, hogy az újabb és újabb generációk is lássák és megőrizzék. Ilyen például Sevastia Mureșianu portréja, amelyről az előző lapszámunkban írtam. Láthatunk azonban olyan tárgyakat is, amelyek a használatuk idején annyira elterjedtek, hétköznapiak és széles körben szükségesek voltak, hogy az embereknek eszükbe sem jutott megtartani az utókor számára. Ráadásul, ha használatukhoz még valamiféle rossz érzés is kapcsolódott, az égvilágon senki nem akarta őrizgetni. Ilyen esetben rendszerint utólag derül ki, hogy egyik-másik tárgy mégiscsak nagyon fontos, mert egy bizonyos történelmi kornak a jellemzője, és rengeteg emlék, történet fűződik hozzá. Ebből kiindulva, a múzeumokban dolgozó szakemberek – például a történészek – mindent megtesznek, hogy felkutassanak egy-egy ilyen elfelejtett tárgyat és bemutassák a közönségnek.

Mondok erre egy példát a közelmúltból. Emlékszel, hogy a koronavírus-járvány idején egy darabig kötelező volt maszkot viselni? És arra, hogy néhány hétig csak nyilatkozattal szabadott elhagyni az otthonunkat? A maszkokat megvásároltuk, használtuk, majd el is dobtuk. A nyilatkozatokat megírtuk, szükség esetén bemutattuk, majd szintén eldobtuk. Ha azonban évek múltán valaki szeretné elmesélni, hogy milyenek voltak a hétköznapiak a karantén idején, esetleg egy kiállítás is rendezne erről, ezek a tárgyak és dokumentumok nagyon érdekesek és értékesek lennének!

Januári tárgyunkkal nagyon hasonló a helyzet: ez ugyanis egy, a kenyérvásárláshoz szükséges ételjegy 1989-ből, vagyis a rendszerváltás előttről, az államszocializmus idejéből. Ha idősebb családtagjaidnak, tanáraidnak, ismerőseidnek megmutatod a képet, valószínűleg sokan a fejükhöz kapnak, mert rögtön eszükbe jutnak az emlékek, amelyek legtöbbször nem kellemesek.

Ma már nehezebb elképzelni – főleg így, a kiadós ünnepi ebédek és vacsorák után –, hogy körülbelül negyven évvel ezelőtt, az 1980-as években Románia lakosságának legnagyobb része valósággal éhezett. Az ország vezetője, Nicolae Ceaușescu ugyanis elhatározta, hogy belátható időn belül

Kenyérjegyek A kommunizmus emlékeinek múzeumában, Brassóban. Fotó: Ladó Ágota

törleszti az állam adósságát, az ehhez szükséges megtakarításokat pedig úgy biztosította, hogy az embereken spórolt: szinte mindent megvont tőlük, csak annyi élelmiszerhez juthattak hozzá, amennyivel éppen túléltek a mindennapokat.

Ez az intézkedés a gyakorlatban úgy valósult meg, hogy Ceaușescu utasítására a központi hivatalok a különböző élelmiszerek esetében fejadagokat állapítottak meg, vagyis meghatározták, hogy egy személy legfeljebb mennyi kenyeret, húst, tejet, vaját, tojást, olajat, cukrot stb. vásárolhat. Azért, hogy ezeket az előírásokat mindenki biztosan betartsa, és senki se kapjon még egy fikarcnyival se többet a megengedettnél, bevezették a jegyrendszert. Az élelmiszerjegyen, így például a kenyérjegyen szerepelt, hogy tulajdonosa milyen mennyiség (családfő esetén hány adag) megvásárlására jogosult, illetve követni lehetett rajta, hogy az illető személy az adott hónapban melyik napokon kapta már meg a fejadagját, és mikor mehet újra vásárolni.

Az emberek nem fogadták jól a megszorításokat. Ez nem csoda, hiszen azok semmi jóval nem kecsegtettek! Hogy álcázzák a kialakult

élelmiszerválságot, Ceaușescu személyes orvosa, Iulian Mincu tudományosan is megmagyarázta, hogy minden a legnagyobb rendben van, hiszen egy felnőtt ember számára egyébként sem egészséges napi 3000 kalóriánál többet fogyasztani.

Az élelmiszeradagokat folyamatosan csökkentették, ez pedig oda vezetett, hogy 1984-ben az embereknek például már csak napi fél kis vekni, évi 39 kilogramm hús és 78 liter tej megvásárlásához volt joguk. Ha ez utóbbiakat visszaosztjuk, kiderül, hogy ez naponta kb. 100 gramm húst (kevesebb, mint egy alsó csirkecomb súlya) és 2 deci tejet (kevesebb, mint egy bögre) jelentett. Napjainkban sokan olyan étrendet alakítanak ki maguknak, hogy még ennyi állati eredetű táplálékot sem fogyasztanak, de fontos hangsúlyozni, hogy erről ma már dönthetnek, illetve hozzáférnek olyan alapanyagokhoz, amelyekkel helyettesíthetik a húst és a tejtermékeket. Az 1980-as években ez fel sem merült! A legnagyobb probléma pedig nem is a fejadagok megállapítása volt, hanem az, hogy az emberek gyakran még a kiszabott mennyiségekhez sem tudtak hozzájutni.

Az élelmiszerboltok többnyire kongtak az ürességtől, jobb esetben a polcokon volt például savanyúság, mustár vagy keksz. Bármennyire éhes is legyen azonban az ember, mégsem ehet egyfolytában ecetes céklát, ha mellette soha nincsen semmi más!

Mindenki csak a lakónegyedéhez tartozó üzletben vásárolhatott, ha pedig egyik vagy másik boltba végre áru érkezett, az emberek sorban álltak, hogy ők is vásárolhassanak abból, de ez sajnos gyakran mégsem sikerült: a portéka elfogyott, mielőtt sorra kerültek volna. Az órákig, fél napokig tartó sorban állás a hétköznapiak része lett. Megtörtént, hogy bizonyos munkahelyeken hosszabb ideig akadozott vagy teljesen le is állt a munka, ha a közeli üzletbe áru érkezett, és az alkalmazottak többsége beállt a sorba, hogy ételhez jusson. Előfordult, hogy az emberek felkeltek éjszaka, letették a bevásárlótáskájukat a bolt elé abban a reményben, hogy ők lesznek az elsők, ha reggel esetleg érkezik valami. A táskák az éjszaka folyamán szépen felsorakoztak, majd reggel, amikor beindult az élet, az embereknek nem volt más dolguk, mint hogy beálljanak arra a helyre, amelyet a táskájuk foglalt nekik a sorban. A várakozás azonban nem volt mindig békés. A kiéhezett lakosok nem ritkán tolongtak, veszekedtek, akár össze is verekedtek a nagy feszültségben.

Ha valahol sor volt, az emberek ösztönösen beálltak, még akkor is, ha fogalmuk sem volt, hogy éppen mit osztanak. Általában mindenkinél volt egy szatyor ilyen esetekre, hátha váratlanul kerül valami. Az erre a célra előkészített műanyag zacskókat úgy is nevezték románul, hogy „ppc”, vagyis „poate pică ceva” (kb.: hátha szottyán valami). Az is előfordult, hogy valaki

Andrei Pandelescu: Bukarest, 1982. Sorban állás cukorért. A kép forrása: <https://maimanohaz.blog.hu>

– csak azért, mert egyszer éppen szabadon lehetett hozzájutni – olyasmit vásárolt nagy mennyiségben, amit nem is szeretett (például csirkebelsőseget), vagy olyasmit, amit nem tudott megfelelően tárolni (például vaját), ezért az elromlott.

Szörnyű, szinte elképzelhetetlen, hogy mit hoz ki az emberekből az éhezés!

Én már a forradalom után születtem, úgyhogy a fentiek nem a személyes emlékeim. Ezeket részben a családomtól hallottam, részben olvastam, például a *Și eu am trăit în comunism* (Én is éltem a kommunizmusban) című könyvben, amelyet Ioana Pârvulescu szerkesztett.

Kérdezd meg családtagjaidat, ismerőseidet, hogy vannak-e emlékeik az éhségről, sorban állásról az 1980-as évekből! Kérd meg, hogy meséljenek, ha ez nem túl felkavaró számukra.

Ezt a tárgyat a brassói *Muzeul Amintirilor din Comunism* (A kommunizmus emlékeinek múzeuma) őrzi. A cikk írása idején értesültem róla, hogy az intézmény hamarosan új helyre költözik. Az újranítvány azonban érdemes böngészni a honlapját: <https://madc.ro/>. A Muzeul Memoriei oldalán sok érdekes interjú találsz románul nemcsak a szocializmusról, de arról is (<https://www.muzeulmemoriei.ro/interviuri/>). Ha pedig megnéznéd egy egykori gyergyói élelmiszerüzlet kirakatát, ide kattints: <https://gyergyoidia.ro/archivum/tartos-elelmiszerek-uzletenek-kirakata>

Ideje, fenevad!

A vadság nem csupán az erdő sűrűjében élő állatok életét jellemzi, hanem azokat az ösztönöket és hatásokat is, amelyek az emberekben szintén ott rejtőznek. Év elején, amikor új célokat tűzünk ki magunknak, gyakran kerül szóba a változás, a megújulás. Egyre inkább felismerjük, hogy a vadság nemcsak külső környezetünket alakítja. A téli hónapok gyakran egyfajta önmagunkba fordulást is hoznak, amikor a külső, hideg hatások mellett a belső világunk feszültségei is felszínre törhetnek. Mi kell ahhoz, hogy túljussunk ezeken a nehézségeken?

ROSANNE PARRY

A farkas, akit Vándornak hívtak

Mónica Armiño rajzaival
Rét Viktória fordítása
Abszolút Könyvek, 2019

A januári olvasólámpát Rosanne Parry könyvével, *A farkas, akit Vándornak hívtak* című regénnyel indítjuk. Vándor egy kis farkas, akit a regény kezdetén Sebesnek neveznek. Ám útja során különböző okokból kifolyólag messze kerül otthonától, és a sebesen száguldó farkasból Vándor lesz. Egy regény a felnövésről, a vadonban történő túlélésről.

Parry a valódi szürke farkas, OR-7, vagyis Vándor történetét vette alapul, aki hosszú vándorlásai miatt vált híressé, hiszen több mint 1600 kilométeres utat tett meg az észak-amerikai vadonban. A szerző hitelességét az is növeli, hogy alaposan tanulmányozta az Oregon környéki vadállatokat, így a regény minden sora a valóságból táplálkozik. Parry sok időt töltött azzal, hogy elképzelje, milyen érzékszervi élményekben lehet része hőseinek, és hitelesen tudta megformálni főszereplője nézőpontját: vándorlását végigkövetve vezeti be az olvasót a vadon rejtelmeibe. A kis farkas nem mesei alak abban az értelemben, hogy őt a természet ösztönei és a farka szigorú szabályai vezérik, akár egy valódi farkast. Ám neki is, akár a mesehősöknek, útra kell kelnie, csak nem kap hozzá hamuba sült pogácsát, sem atyai áldást.

Útra kel, hogy saját, új otthonra találjon. Vándorlása olyan metaforává válik, amely az emberi kitartást és elszántságot tükrözi. A könyvben Parry nem csupán egy farkas vándorútját mutatja be, hanem azt a belső utat is, amely a személyes fejlődéshez vezet.

Sebes, a fiatal farkas elindul, hogy felfedezze a világot és megtalálja az otthonát. Története nemcsak egy fizikai utazást ábrázol: jelleme is fejlődik az út során. A szerző kiemelt

figyelmet fordít arra, hogyan főhőse személyiségét alakítja a túlélés vágya és a természet törvénye. Sebes nemcsak a vadon veszélyeivel, hanem az emberi beavatkozás hatásaival is szembesül: a kerítések, az emberek által felállított határok folyamatosan korlátozzák mozgását és szabadságát. Mindezek ellenére kitartóan halad előre, és miközben saját falkáját keresve egyedül vándorol, egy új világot is felfedez, amelyet nemcsak a táj meg a természeti törvények formálnak, hanem az ember is.

Parry finoman mutatja be a farkasok és emberek közötti feszültségeket. A regényt olvasva sokszor éreztem szorongást: úgy csúsztam bele a farkas nézőpontjába, hogy észre sem vettem. Sebes ugyanis útja során bizony emberrel és ember okozta gátakkal is találkozik, amelyeket nem tud értelmezni. Ha valamit értünk, akkor már nem félünk tőle, tartja a mondás. Igen ám, de ha nem értjük, és nem tudjuk, mihez kezdünk vele, akkor mit tehetünk? Az ember nem tudhatja, a farkas hogyan gondolkodik, és ő sem ért minket. Például így töpreng Sebes, amikor egy kerítéshez érkezik: „A hollóm, aki szokás szerint előttem repül, mintha ülne a levegőben. (...) Nem lebeg. Ül. A levegő közepén! Lassan közelítek. A hollóknak megvannak a maguk trükkjei. De ahogy közelebb érek, meglátom, hogy egy vékony szürke vonalon ül. Egyenes a vonal, mint a sorok a mentaföldön, egyenes, mint a fekete folyó.”

Annyit viszont megtanul, hogy a vonalon túlra nem szabad mennie, mert ott van az ember, aki csak néz, és utána hangos puffanás kíséretében öl. Az útból és az azon közlekedő gyors vasdobozokból is annyit ért meg, hogy nem érdemes megpróbálni átmenni rajta, mert belehal. Sebes küzdelme a vadonban egyúttal a belső küzdelmet is jelképezi, amelyet mindenkinek meg kell vívnia, amikor a saját helyét keresi a világban.

A magyar kiadás különlegessége, hogy dr. Molnár Csaba etológus, aki korábban a kutya viselkedését, pontosabban akusztikus kommunikációját kutatta, szakmai lektorként kísérelte végig a fordítást. Molnár külön kiemeli a regény zseniális megoldását: Parry farkasa úgy hordoz emberi jegyeket, hogy tudományos szempontból közben farkas marad. Különösen fontosnak tartja, hogy a gyermekek és a szülők reális képet kapjanak a farkasokról, amelyek az egyik legszociálisabb kutyafélék. Egy, a Pagony Kiadó honlapjának adott interjúban így nyilatkozott: „Évszázadok (talán évezredek) óta úgy szocializálódkunk, hogy félünk a farkasoktól, mert azok legfőbb célja, hogy embert öljenek. E hiedelem minden rossz oka: az elmúlt évszázadokban a farkasokat az eredendő gonosszal azonosították, emiatt pedig nemhogy védték volna őket, de inkább a kiirtásukat tartották kívánatosnak. A valóságban viszont a farkas mindent megtesz, hogy sohase találkozzon az emberrel.”

A regény célja, hogy lebontsa ezeket a tévhiteket, miközben bemutatja a farkasok valódi, kifinomult társas viselkedését. Parry regénye egy olyan farkas szemszögéből vezet be a vadon világába, amelynek teljesen újra kell tanulnia a túlélést, miután elszakad falkájától. Sebes karaktere nem barátzik más ragadozókkal, nem teszi le a „vadászösztönöket” – a könyv mégis megmutatja érzéseit, társas kötődéseit, azt a mély kapcsolatot is, amely a farka tagjai között kialakult.

A könyv nemcsak a magány és az otthonkeresés témáját járja körül, hanem a természetvédelem fontosságát is közvetíti. Nem csupán mese, hanem híd köztünk és a vadállatok valóság között.

Az olvasók gyakran kérdezték az írónőt, mi történt Vándor eltűnt testvérével, Meleggel. Ez a kérdés olyan mély hatást gyakorolt rá, hogy úgy döntött, a másik kis farkas is

megérdemel egy saját történetet. Az *A Wolf Called Fire* (A farkas, akit Melegnek hívtak) című regény Meleg történetét meséli el, és 2024 februárjában jelent meg. Reméljük, a magyar fordításra sem kell már sokat várni.

Az illusztrációkat Mónica Armiño készítette, aki különös figyelmet fordított a farkasok testbeszédének és viselkedésének ábrázolására. A vizuális elemek nemcsak esztétikai élményt nyújtanak, hanem segítik a kapcsolódást is a történethez. A fejezetek elolvasása után én is hosszasan időztem egy-egy képnél, és a képzeletemben életre keltek.

Parry regénye két legyet egy csapásra: miközben olyan könyvet olvashattok, amelybe nem alszotok bele, rengeteget tanulhattok a farkasok viselkedési mintáiról, evési szokásairól, életmódjáról. Napjainkban, amikor a klímaváltozás és az állatfajok kihalása egyre sürgetőbb kérdéseket vet fel, elengedhetetlen, hogy ti is jobban megismerjétek a természet törékeny egyensúlyát. Sebes vándorlása során nemcsak az állatokkal, hanem a természetbe való emberi beavatkozás következményeivel is szembesülünk.

A regény ugyanis arra is rávilágít, hogy a természet már nem érintetlen: az emberi tevékenység hatásai mindenütt jelen vannak. Parry azt is megmutatja, hogy a természet tiszteletével és védelmével még sokat tehetünk a vadállatokért.

A farkas, akit Vándornak hívtak olyan regény, amely segít megérteni a magány és a társas kapcsolatok bonyolultságát, miközben közelebb hozza azokat a természet világához.

ROSANNE PARRY

A vadló, akit Felhőnek hívtak

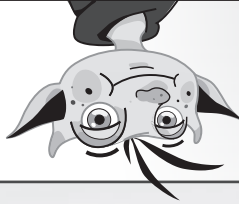
Kirbi Fagan rajzaival
Mesterházi Mónika fordítása
Abszolút Könyvek, 2019

Ha elolvastátok már Parry farkasos regényét, akkor ez a történet nagyon ismerősnek fog tűnni. Ugyanaz a hangulat, ugyanaz a szerkezet. Azzal a lényegi különbséggel, hogy míg *A farkas, akit Vándornak hívtak* egy ragadozó életét mutatja be, addig *Felhő*, bár vad, de prédaállat. És a szerző szépen párbeszédbe is állítja másik könyvével: a kis Felhő épphogy megszületik, futnia kell az életéért, hogy az *üvöltők* el ne kapják:

„Azon az első éjszakan le hagyjuk az üvöltőket. Másnap este is le hagyjuk őket. A következő reggel újra megjelennek az üvöltők, és csődörünk megfordul és harcol.”

Rosanne Parry regényei, *A farkas, akit Vándornak hívtak* és *A vadló, akit Felhőnek hívtak* tehát nagyjából kommunikálnak egymással.

Az egyikben egy farkas, a másikban egy vadló küzd az életben maradásért, miközben a természet törvényei mindkettőjüket ugyanúgy fenyegetik.

Az író két párhuzamos világot mutat be, ahol a szereplők, bár különböző helyzetekben, mégis hasonlóan harcolnak a túlélésért. Míg Sebes, a farkas a ragadozó szerepét tölti be, és az a célja, hogy a csapdába ejtett préda élelem legyen, addig Felhő és családja a ragadozóktól próbál menekülni. Itt a csikó kiszolgáltatott lény, és a csorda védelmére támaszkodva akar túlélni. Amíg az egyik könyvben a farkasnak drukkolunk, hogy elérje üldözött áldozatát és élelemhez jusson, itt Felhőnek kívánjuk, hogy túlélje a ragadozók

támadásait és elmeneküljön. Mindkét történetben az ösztönök és a túlélés iránti vágy a legfontosabb mozgatórugó.

A vadlovak ménesének felépítése ellentétben áll a ragadozókéval. A csődör nem az élén, hanem hátul helyezkedik el, védve a csorda legsebezhetőbb tagjait, míg az elöl haladó kancák és csikóik szabadon legelészhetnek. Ez a felállás arra épít, hogy a csődör bármilyen támadásra vagy veszélyre reagálni tudjon, miközben biztosítja a csorda biztonságát, különösen a fiatalok védelmét.

„A Belső félelemben egy tinédzser szemszögén keresztül követhetjük végig egy világjárvány hatását. Megtapasztalhatjuk az elkülönítést, kiközösítést, a másokkal szembeni félelmet és mindazt, hogy miképp igyekezik alkalmazkodni egy 16 éves lány ezekhez a körülményekhez” – olvashatjuk a moly.hu-n a volly nevű felhasználó olvasói értékelését.

Siri Kolu *BF / Belső félelem* című regénye az emberi vadonban való túlélés kérdéseit vizsgálja, de egy másik szemszögből: a belső félelemről szól és azok hatásáról a mindennapi életünkre. Vagy a belső F-áltról? Amely elönt minket, ha nem uralkodunk magunkon? A bajkeverő énünkről, amely bizonyos napokon erősebben dominál? Az F-szójáték végigkíséri Kolu regényét, és sosem lehet pontosan eldönteni, hogy miről is van szó. A regény főszereplője, Pilvi szembesül azzal, hogy nemcsak a családjától elszakítva kell boldogulnia egy olyan közösségben, ahol *ember embernek farkasa*, hanem saját belső démonaival is találkozik. Siri Kolu története azt mutatja be, hogy a legnagyobb küzdelem gyakran nem a külső környezettel, hanem a saját félelmeinkkel zajlik.

Sajátos, fantáziadús olvasmány, amely a túlélés mellett a belső fejlődés fontosságát is hangsúlyozza.

nemcsak veszélyeket, hanem hatalmas szépséget is rejteget, amelyet meg kell tanulnunk tisztelni és védeni.

A Belső félelemben a rettegés és a bátorság, a külső és belső akadályok közötti különbség adja a történet lényegét. Soha ne feledjétek: minden nehézség mulandó, hiszen semmi nem állandó!

SIRI KOLU

BF / Belső félelem

Fordította: Bába Laura
Cerkabella Könyvkiadó, 2023

Siri Kolu neve ismerősen csenghet a skandináv irodalom kedvelői számára, hiszen Finnország egyik legismertebb gyermekkönyvírója. 1972-ben született, és nemcsak íróként, hanem dramaturgként és színházi oktatóként is tevékenykedik. A nemzetközi áttörést a *Mi, Banditák* (Me Rosvolut) című regényével érte el, amely 2010-ben elnyerte a rangos Finlandia Junior-díjat. A humorral és kalanddal teli történet a világ számos országában sikert aratott.

Siri Kolu munkássága azonban nem áll meg a gyerekirodalomnál. Újabb könyvei, köztük a *BF / Belső félelem* című ifjúsági regény mélyebb témákat boncolgat. Idén a Hubby-döntő könyvei közé is beválogatták, méltán. A könyv feszültséggel és érzelmi kihívásokkal teli utazásra hívja olvasóit, amely a belső félelmek legyőzéséről szól. Vagy a belső fenevad legyőzéséről?

Mindhárom könyv rendkívül fontos üzenetet közvetít az olvasó számára: a vadon és az emberi lélek kapcsolata mélyebb, mint azt elsőre gondolnánk. Történetek ezek, amelyek az állatvilág és az ember közötti határok elmosódását is vizsgálják. A farkasok nemcsak vadállatok, hanem azok a szimbólumok is, amelyek az emberi kitartást, túlélést és szabadságot jelképezik. A természet, a vad világ

Láthatatlan kalitka – avagy a diszkrimináció

Érezted már úgy, hogy azért hagynak ki egy játékból vagy csoportfeladatból, mert más vagy? Fájdalmas tapasztalat, amikor figyelmen kívül hagynak, elítélnék vagy kizárnak. Sokan nap mint nap tapasztalják ezt, nem azért, mert tettek volna valamit, hanem mert azok, akik. Ezt a jelenséget *diszkriminációnak* vagy hátrányos megkülönböztetésnek nevezzük.

Hátrányos megkülönböztetésről beszélünk, amikor valakivel azért bánnak igazságtalanul, mert különbözik a többiektől. Ezeknek a különbségeknek az alapja lehet bőrszín, származás, vallás, nyelv, nem, akár az is, hogy kinek mennyi pénze van. Néha ez könnyen észrevehető, például, amikor valakinek beszólnak a külseje vagy a származása miatt. Máskor nehezebb észrevenni, például, amikor valakit kevésbé támogatnak a tanulásban, mert nem hisznek a képességeiben.

A „mi és ők” gondolkodás veszélye

Egy tökéletes világban mindenki tisztelettel és kedvesen bánná egymással. A valóságban viszont gyakran hajlamosak vagyunk az embereket csoportokra osztani: azok, akik hozzánk tartoznak („mi”), illetve azok, akiket másnak látunk („ők”).

Ez a megosztottság apró lépésekkel kezdődik, például olyan barátokat választunk, akik hasonlóak hozzánk, vagy akik ugyanazon a nyelven beszélnek. Idővel azonban a csoportok közötti különbségek egyre erősebbé válhatnak, falakat emelhetnek, versengést és ellenségeskedést szíthatnak. Például jellemző, hogy a különböző csoportok be akarják bizonyítani: ők a jobbak valamiben, és nem fogadják be egy másik csoport tagjait. Az egyik legrosszabb érzés, amikor szeretnénk valahová tartozni, de nem fogadnak be, mert különbözünk valamiben.

Ahogy a legtöbb társadalmi probléma, úgy a diszkrimináció sem csak az emberek szintjén van jelen. A kirekesztés gyakran a társadalom intézményeiben, vagyis az iskolában, a munkahelyeken és a médiában is megjelenik. A

Miért választjuk szét a világot „mi”-re és „ők”-re?

Amikor egy egész csoportról azt gondoljuk, hogy tagjai ugyanúgy viselkednek vagy ugyanolyanok, anélkül, hogy megismernénk őket, akkor előítéletekben és sztereotípiákban gondolkodunk. Ezek az általánosítások gyakran történetekből, a filmekben vagy a közösségi médiában látottakból ismerősek, vagy néha abból származnak, amit mások mondanak nekünk. Ez azért lehet veszélyes, mert

szabályok, intézkedések és normák nem mindig szándékosan, de úgy alakítják a világot, hogy bizonyos csoportokat jobb színben tüntetnek fel, mint másokat, vagy különböző tulajdonságokat kapcsolnak a különböző csoportokhoz.

Hátrányos megkülönböztetés érhet bennünket, ha azt mondják, hogy:

- a fiúk mindig verekednek;
- a lányok hisztisek;
- túl lányos;
- túl fiús;
- a magyarok gorombák;
- a romák bajkeverők;
- a románok lusták;
- stb.

Ezek a mondatok mind előítéletek, és diszkriminációhoz vezethetnek. Hallottatok már hasonlókat?

Évtizedeken és -századokon át is fennmaradhat egy-egy tévhit, amely negatív fényben tüntet fel embereket, csoportokat vagy tulajdonságokat. Erdélyben nem ritka, hogy a románokra, magyarokra vagy romákra vonatkozó általánosításoktól hangos az utca. Az ilyen sztereotípiák sok feszültséget okoznak, és nagyon károsak, mert nemcsak egyéneket, hanem egész közösségeket is rossz fényben tüntetnek fel, megnehezítik az együttélést.

A valóság az, hogy minden ember más, és a tapasztalataikat, gondolataikat nem lehet csak a bőrszínük, nemük vagy származásuk alapján megítélni. A sztereotípiák hamis ellentéteket hoznak létre, és azt gondoljuk: a más helyről vagy kultúrából származó emberek annyira különböznek tőlünk,

Miért fontos változtatni?

Ha például valakit azért nem engednek be egy játékba, mert más nemzetiségű vagy másként gondolkodik, az nemcsak neki, hanem mindenkinek rossz. Minden ember

Hogyan változtathatunk?

A jó hír az, hogy nem kell megragadnunk a „mi és ők” gondolkodásmódban. Le lehet bontani ezeket a falakat, és hidakat építhetünk helyettük. Az első lépés: ne higgyünk minden sztereotípiának. Ha azt hallod, hogy valakiről valami rosszat mondanak, kérdezd meg magadtól: „Vajon igaz?” A válasz legtöbbször: nem.

Van valaki az osztályodban vagy a szomszédságodban, aki különbözik tőled, másnak tűnik? Beszélj vele, érdeklődj a hobbjairól vagy a családi szokásokról – próbáld meg többet megtudni arról, mi teszi őt egyedivé. Lehet, hogy több közös van bennetek, mint gondolnátok.

Lehet, hogy az új gyerek a szomszédodban nem beszél magyarul. Ahelyett, hogy elkerülnéd, próbáld megtanítani neki egy-két szót, vagy kérdezd meg, hogyan mond valamit az ő nyelvén. Az ilyen apró gesztusok segíthetnek abban, hogy úgy érezzük, szívesen látnak és befogadnak.

Rengeteget tanulhatunk más kultúrákról, hagyományokról és gondolkodásmódokról, ha barátsággal fordulunk mások

hogy nehéz velük közös szót találni. Ha viszont időt szánunk arra, hogy valóban megismerjük őket, akkor meglátjuk, hogy sokkal több minden köt össze bennünket, mint amennyi elválaszt.

más ötletekkel, tehetségekkel és képességekkel rendelkezik. Ha valakit kizárunk, akkor valami fontosat is, amit ő hozzáadhatott volna. Olyan ez, mintha úgy próbálnánk focimeccset játszani, hogy a csapat fele a kispadon ül. Hogyan nyerhetnénk, ha nem kap mindenki lehetőséget a játékra?

Az emberek közötti különbségek, akár a származásról, a vallásról, akár a nemről van szó, nem csökkentik valakinek a lehetőségeit, hanem gazdagíthatják közösségünket. Ha valakit hátrányos helyzetbe hozunk, akkor sok mindentől elesünk, amit az ő különlegességei, képességei és ötletei hozhatnának. Ha például a roma gyerekek nem kapnak ugyanolyan minőségű oktatást, mint mások, az nemcsak nekik árt, hanem az egész társadalomnak is. Ki tudja, milyen tehetségeket veszítünk el, mert valaki nem kapott tisztességes esélyt?

felé. Egy új barát megismertethet minket a kedvenc ételével, zenéjével vagy ünnepeivel, és ezáltal gazdagabbá válik az életünk. Az ilyen tapasztalatok egy sokszínűbb, izgalmasabb életet eredményezhetnek, ahol mindannyian tanulunk egymástól.

Nemcsak szórakoztató, hanem fontos is, hogy együtt dolgozzunk. Sok nagy problémát csak közösen oldhatunk meg, ilyen például az éghajlatváltozás, a szegénység vagy a háborúk. Ha mindent egyedül akarunk megoldani, lemaradunk azokról az ötletekről, amelyek más emberek fejében vannak, és így nem tudunk hatékonyan dolgozni a megoldásokon.

A diszkrimináció egy láthatatlan kalitka, amely bezár minket. Ha mindannyian arra törekszünk, hogy megértsük és elfogadjuk egymást, sokkal erősebbek és összetartóbbak leszünk, és olyan közösséget alkothatunk, ahol mindenki egyenlő eséllyel élhet, fejlődhet, és hozzájárulhat a világ jobbá tételéhez.

Az vagy, amit megteszel

Két olyan időszak van az évemben, amikor alapos önvizsgálatot tartok: a tanév kezdete és a naptári év vége. Szeptemberben leginkább a munkámat, a csoportjaimat és a szakmai céljaimat tekintem át. Ránézhetek az előző év sikereire és kudarcaira, elemezhetem a hozzáállásomat, az új impulzusokat, amelyek értek, s ezek fényében megtervezhetem a következő tanéveimet. A naptári év végén pedig azért szeretek egy kicsit lelassulni és elgondolkodni, mert ilyenkor, habár az az érzetünk, hogy véget ért valami, voltaképp még ugyanannyi idő van hátra a tanévből, mint amennyi letelt. Így ez az időszak különösen alkalmas arra, hogy alaposan megszemléljük, milyen ütemben haladunk a céljaink felé, illetve min kell változtatnunk.

Ehhez lehet segítség az évre rendező füzet, amelyet már 2022-ben a Cimbi online felületén méltattam egy cikkben, s amelyet most is ajánlok jó szívvel. Önismereti kérdések mentén dolgozza fel az elmúlt évedet, segít a lezárásban, utána pedig könnyebb szívvel tervezhetsz az elkövetkezendőkre. Írtam már arról is, hogyan tűzzünk ki olyan újévi fogadalmakat, célokat, amelyek akkor is tarthatók, ha telnek-múlnak a hónapok (ezt szintén a Cimbi online felületén találod). Most pedig arra gondoltam, legyen a januári témánk a szokások beiktatásának buktatói és szépségei.

Mit nevezünk szokásnak?

Ha költőien szeretnénk megfogalmazni, azt mondhatnánk, hogy a mindennapi élet rendezett folyamatait. Azokat a kis, automatikus tetteinket, amelyek valamikor döntés alapján kerültek elvégzésre, majd rendszeres ismétlés által kontroll nélküli, tudattalan cselekvéssé váltak. A szokások rendszere nem csupán a cselekvéseinket határozza meg, de a hitrendszerünket és a személyiségünket is.

A 21 nap mítosza

Lehet, hallottál már Maxwell Maltz 21 napos elméletéről. Eszerint akármilyen célkitűzésed is van, ha 21 napig végzed azt, beépül a szokásrendszeredbe. Maltz mint plasztikai sebész azt figyelte meg, betegeinek általában 21 napra volt szükségük, hogy új orrukat vagy szemöldöküket megszokják, s ebből azt a következtetést vonta le, hogy egy szokás

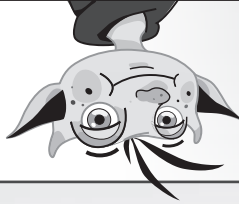

rögzüléséhez is ennyi időre van szükség. Khm, khm. Kicsit olyan érzésem volt ezt az okfejtést olvasva, mint amikor nulla tárgyi tudással akar valaki egy feleletetésből jól kijönni, teszem azt, a halmazállapot-változásokról. Sejthetjük, hogy a dolog ennél egy kicsit bonyolultabb, de hogy jobban megértsük a szokások kialakításának nehézségeit és a sikerfaktort, nézzük meg, hogy...

...mit mond erről a biológia?

Egy új szokás kialakításakor agyunk prefrontális része aktivizálódik. Ez az agyterület a célkitűzésekért és döntéshozatalért felel (és rendszeres olvasóim tudhatják, hogy erre az agyterületre kell hivatkozniuk, ha felelőtlennek titulálják őket, hiszen ez csak 21 éves korra alakul ki teljesen). Amikor olyan dolgot csinálunk, amelyet egyfajta jutalommal kapcsolunk össze, agyunk dopamint, egyfajta ingerület-átvivő anyagot termel. Minél többször ismétlődik a

cselekvés, annál gyakoribb „szokáshurok” alakul ki, és annál gyakrabban veszi át az irányítást a bazális ganglionoknak nevezett agyi terület, így válik voltaképpen automatikussá a viselkedés.

Bizonyos tudományos kutatásban azt olvashatjuk: átlagosan 66 nap kell ahhoz, hogy egy új viselkedés szokássá váljon. Egy másik helyen ugyanezt 5 és 254 nap közé teszik (vettem a fáradságot és kiszámoltam: ennek 129,5 nap az átlaga, ami 4,5 hónap). Hát... jó nagy a szórás azért a két tanulmány között, nem? Hogyan lehetséges, hogy van olyan szokás, amelynek rögzüléséhez szinte egy év kell, és van, amelyik néhány nap alatt, szinte észrevétlenül kúszik be valaki mindennapjaiba?

Mitől függ a szokások kialakulásának ideje?

Nagyon nem mindegy, hogy mi a célja a vizsgált szokásnak. Ha az, hogy minden reggel ébredés után egy pohár vízzel indíts, sokkal hamarabb fogod beiktatni a mindennapjaidba, mint ha arról beszélünk, hogy heti háromszor szeretnél edzeni, s ezt szokásszinten szeretnéd beépíteni az életedbe. Ha megvizsgáljuk, hogy miben különbözik a két szokás, rájöhetünk, milyen banánhéjon csúszunk el, amikor szokásokat próbálunk kialakítani!

▪ **A viselkedés összetettsége:** este kikészíted a pohár vizet, reggel a telefonod után rápillantasz, megiszod, kész, pipa. Edzés: ráveszed magad, összepakolsz, elmész, átöltözöl, edzel, zuhanyzol, hazamész. Látható, hogy minél összetettebb egy cselekvés, annál nehezebb szokássá alakítani, mert annál több helyen kell a tudatos akaratodat alkalmaznod.

▪ **Ismétlések száma és gyakorisága:** ha a fenti példával szeretnénk folytatni, akkor a reggeli pohár víz, ugye, ideális esetben minden reggel megivásra kerül, ergo mindennap megerősíted magad, a szokásod, az eltökéltséged. Esetleg elkezdheted érezni a pozitív hatásait is, ami további kitartásra sarkall. Az edzést sokkal könnyebb kihagyni egyszer, majd még egyszer, majd még egyszer – aki próbált már rendszeres testmozgást, tudja. Egyik nap fáj a fejed vagy épp menstruálsz, esetleg túl sok a tanulnivalód. Másnap már sokkal nehezebb lesz rávenned magad, hogy mégis elmenj, hiszen úgy vagy vele: ha egyszer kihagyta, nem olyan nagy gáz, ha még egyszer kihagyod. Ugye?

▪ **Egyéni motiváció:** a motiváció hullámzik, vagyis nem naponta érzel magadban azonos tetterőt. Ez teljesen normális, mégsem vehető ki a képletből. Hiszen míg a reggeli pohár vízhez nincs szükség túl nagy motivációra, addig a heti három edzéshez más, mélyebb és őszintébb motivációra van szükséged, ha sikerre akarsz vinni az elhatározásodat.

A szokások kialakításának szakaszai

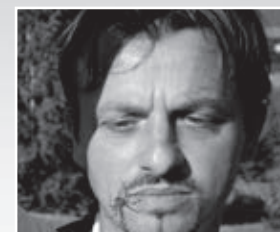
A 21 nap elmélete azért hibádzik, mert túl hamar „dől hátra” benne az ember. A szokások megszilárdulásának három fázisa lehet, és ezek a szakaszok emberenként és szokásonként is különböző hosszúságúak lehetnek. Kezdjük az elején!

Mézesetek: Az első szakasz elnevezése igencsak találó számomra. Én magam könnyen lelkesedem, s a lendületem elég sokáig ki szokott tartani. Mégis a legjobban azt a kezdeti lángolást szeretem, amely valóban nagyon hasonlatos a szerelem első stációjához. Ilyenkor, ha már a szerelemmel hozzuk párhuzamba, még nem látjuk mindig, mi lesz a nehézség, hiszen minden vibrál, lelkesen ébredünk, és az apró sikerélmények az újdonság erejével hatnak. Igen ám, de ez csekély hatásfokú felhajtóerő, a komplexebb cselekvésekhez mélyebb elköteleződés kell.

Hétköznapiak: Épp úgy, ahogy a hétvége hétfőre fordul, úgy vész el a kezdeti lendület néha. Bekúszik a való élet az ajtó alatti résen. Hiába tökélted el magad, hogy kitartasz, ha török, ha szakad, ma épp túl sok a házi, vagy a kedved csapnivaló. Kibúvókat keresel, halogatsz, esetleg néha még meg is feledkezel a céldról.

Valószínűleg ez a legkritikusabb időszak a céljaid kialakításában. Tedd fel magadnak a kérdést: miért döntöttél a változás mellett? Mi miatt szeretnéd ezt a szokást beépíteni az életedbe? Milyen lennél egy év múlva, ha kitartanál, s milyen akkor, ha elvetnéd ezt a célkitűzésed? Az ezekre a kérdésekre adott őszinte válasz lehet, hogy új lendületet tud adni.

A kialakult szokás: Ha az előző fázisokon sikeresen túljutottál, talán arra döbbsz rá, hogy a szokás, amelynek a kialakításán eddig dolgoztál, már olyan magától értetődő, mint a levegővétel. Ilyenkor már nem okoz problémát, ha időről időre valami közbejön, ami miatt nem tudod elvégezni például a heti háromszori edzést. Ha egy nehezebb hét zuhan rád, szinte már vágyasz rá, hogy visszatérhess a kis megszokásaidhoz. Gratulálok, hiszen elmondhatod magadról, hogy új szokást alakítottál ki!

Az uráli bagoly szeme

Sebesült uráli bagoly

Már hazafelé tartottunk a túráról, a csapat egy része fáradtan lépegetett, mások arról beszélgettek, hogy fagyival vagy üdítővel fogjuk-e felfrissíteni magunkat az egész napos forróság után, amikor az egyik lány ijedten, már-már fájdalmasan felkiáltott. Pár méterre az ösvénytől, amelyen haladtunk, a bokrok irányába mutatott, ahol szürkésbarna test látszott a fűben.

A nyár vége felé már kezd száradni és szürkésbarnává színeződni a gyepek, így néhányan elsőre nem is tudtuk megkülönböztetni a környezetétől a „valamit”, amire a lány rámutatott. Aztán közelebb mentünk, és láttuk: egy hatalmas uráli bagoly fekszik a fűben. A hátán pihent, mintha csak aludna, kerek fejéből szemei mereven bámultak a semmibe. Nem élt.

A legtöbben elcsodálkoztak, hogy milyen nagy testű madárról van szó. Majdnem fél méter, szárnyainak fesztávolsága pedig meghaladja az egy métert. Erőtlen karmai befelé görbültek, mintha szorítanának valamit, sárga csőre

pedig rikítóan virított. Felénk eléggé elterjedt fajnak számít, és – mint a baglyok többsége – éjszakai életmódot folytat.

Tanakodni kezdtünk, hogy mi történhetett ezzel a pompás madárral. Több ötlet is felmerült, hogy miként pusztulhatott el. Talán verekedett egy másik állattal, vélték egyesek, vagy megölték más madarak, esetleg róka kaphatta el. Óreg volt – állapította meg egy másik szakértő a csapatból. Mivel nem tűnt sebzettnek, harcnyomai sem voltak láthatók a tollain, más irányba kezdtünk keresgélni. És hamarosan rájöttünk, hogy a felvetett gondolatok közül egyik sem volt helyes. Megtaláltuk a legkézenfekvőbb választ: áramütés érte. Pontosan egy villanyvezeték alatt, az oszlop közelében találtuk. Sajnos, nem ritkák a hasonló balesetek, más madárfajokkal is előfordulnak.

Ez a csodaszép éjszakai pocokpusztító nem volt annyira szerencsés, hogy a baleset után valaki még életben találja és a madármenhelyre vigye. Ott pusztult el, ahol élt, vadászott...

A fagyizás alatt is ez volt a fő beszédtema, ami nem lepett meg, hiszen ilyen közről uráli baglyot szemlélteni a természetben nem túl gyakran adatik meg, a gyakorlott túrázóknak sem.

Éjjeli ragadozó, fészékét, fiókáit erőteljesen védi, akár az embert is megtámadja

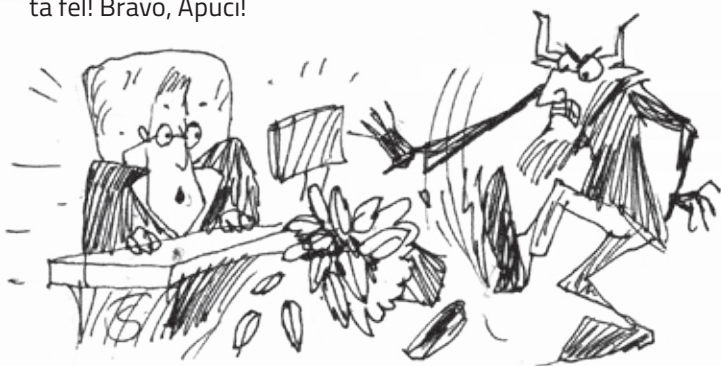
Az elpusztult uráli bagoly

Szijaszatok!

Nem csalás, nem ámtás, hölgyeim és uraim, kedves, okos, féligmeddig díjaktársak: ez a 150-dik levél. Ha erre se kapok ösztöndíjat, akkor semmire. 450 lejt kapnak ojanok, akik életükbe egy levelet sem írtak, de a médiájuk 9,50 felett van s nekem azzal dobja szembe a titkárnő az ösztöndíjas kéresemet, hogy tanuljak. Nem is csodálkozok, hogy apuci felrugta mérgébe a Mikulásvirágot az igazgatói irodába. Ő vitte, ő rúgta fel! Bravo, Apuci!

De nem ez a lényeg, hanem hogy teljesült tata nagy álma. Tuggyátok, tatám még régimódi egykicsit, szokott inni, ha ünnep van. Húsvétkor, karácsonykor, szülinapokon, névnapokon, pénteken. Vagy ha nyer az OSK, vagy ha kikap az OSK, ha győz Szereda, ha kikap Szereda, s mikor játszodnak a magyarok. S kedden, szombaton, mikor van a csempionszlig, szóval ünnepnapokon. És olyankor énekel. Nem szépen, de jóhangosan. Aszt énekel leginkább, hogy ha maj deccer sokk pénze mlesz felülökka repülőre... Eztet örökké énekel, mama mérgelődik, de úgyis.

S mivel a Zangyalka mindenkit egyformán szeret, tata kapott tőle egy repülőjegyet. Braszóból indultak, Budapestre érkeztek. Mamával. Persze az, hogy énekel, nem jelenti, hogy úgyis gondolja, ezért nem akart menni. De aztán valahogy rábeszéltek apuciek, s elmentek Pestre.

A macskát nem, de a kutyát magával akarta vinni, végül nem vitte. A teheneket a szomszédra bizta, a lovakat is. A tyúkok úgyse tojnak télen, de azért nekik is a szomszéd adott szemet.

Azóta egyfojtába mesél. Nincs is annyi épület szerintem, mindahányat meglátogattak. Persze, voltak a Parlamentbe, s megnézték a Szent István bazilikát, s a Halászbástyán is voltak, a Lánchidon s ilyenek. Aszt mondta, hogy ez volt életében a legemlékezetesebb élmény, főleg mert a repülön végig fogta a kezét egy fiatal stúárdesz, mert látta, hogy tata fél, s mind azt mondja, hogy álljanak meg, mert le akar szállni. Végül csak Ferihegyen szálltak le, de ment velük a sztúárdesz is, mert tata nem akarta elengedni a kezét. Nincs veszélyesebb dolog, mint a félelem, mondta mama is, s ő is megfogta tata kezét. Így fedezték fel hárman Budapestet. Tata videjózott, mama szerepelt elé s hátra, sa sztúárdesz ment velük. Muszáj volt neki, tata keze erős.

Ez vót hát a 150-dik levelem!

Éjjen a csengő, éjjen a hoszú szünet!

250 éve született Brunsvik Teréz

Brunsvik Teréz magyar grófnő, az első magyarországi óvodák (korabeli nevükön kisedővők) megalapítója, a magyar pedagógia egyik legnagyobb hatású úttörője Pozsonyban született 1775. július 27-én. (...) Édesapját, ifjabb Brunswick Antalt ebben az évben emelte grófi méltóságra Mária Terézia királynő. 18 éves volt, amikor a család elvesztette az édesapát, akinek az 1790–91-es pozsonyi országgyűlés elé beterjesztett utolsó törvénytervezete a magyar nyelvű, nemzeti szellemű lánynevelés érdekében állami leányiskolák megszervezését irányozta elő. A tervezet elfogadásra került, azonban Brunswick Antal halálával nem maradt végrehajtója. Teréz egyik húga, Jozefin 1808-ban négy gyermekkel maradt özvegyen, ekkor a legidősebb nővér vállalta magára a feladatot, hogy megfelelő neveltetési lehetőséget keres húga gyermekeinek.

Európai utazásai során Svájcban találkozott a nagynevű pedagógussal, Johann Heinrich Pestalozzival. A humánus nevelést pártoló tanaival megismerkedve Teréz magára vállalta módszertana közép-európai meghonosítását. A módszert húga gyermekeinek nevelése közben tanulmányozhatta.

1828-ban alapította meg saját vagyonából Angyalkert néven első intézetét Budán. A 19. század elején a Habsburg Birodalom területén sehol sem fordítottak különösebb figyelmet a 6–7 évesnél fiatalabb gyermekek tudatos nevelésére, Pestalozzi és Brunsvik azonban e korszakot tartotta a legfontosabbnak. Az óvoda elsődleges feladatának az erkölcsi nevelést tekintette, azonban Brunsvik intézeteiben elemi szintű oktatás is folyt. 1828-ban ipariskolát hozott létre leányoknak, majd 1829-ben a cselédlányok nevelésére

is intézetet alapított, hogy a kisedővőkből kikerülve a gyermekek szakmát is elkezdhessenek tanulni. 1836-ra már 14 kisedővőt működtetett országwide.

A reformkortól fontos társra talált immár felnőtt unokahúgában, Teleki Blankában (húga, Karolina és Teleki Imre leányában), aki az ő hatására választotta a leánynevelést hivatásául. Haláláig 80-ra nőtt az elvei szerint működő óvodák száma Magyarországon. Habár saját gyermekei nem születtek, „minden gyermek anyjának” nevezik gyakran ma is. (A Múlt-kor történelmi portál nyomán)

KIRAKÓS

Helyezd el az alább megadott szavakat, betűcsoportokat a hálóban. Megfejtésül (a kiemelt sorokban) a Brunsvik Teréz életéről szóló ifjúsági regény címét és szerzőjének nevét kapod.

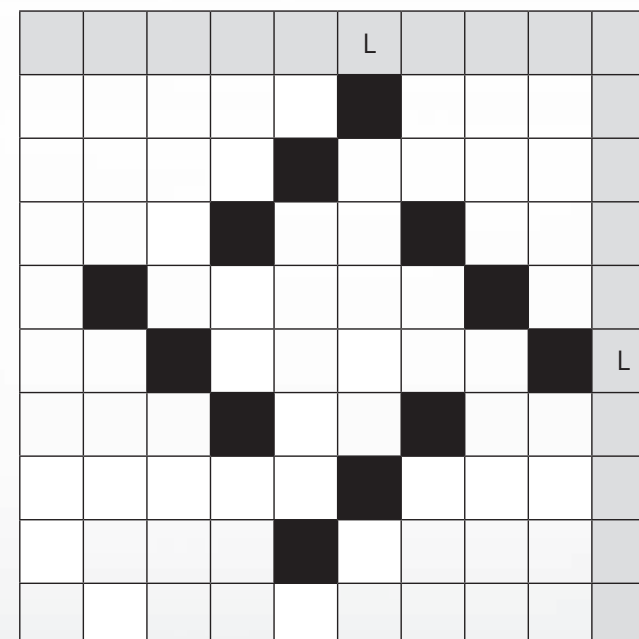
Kétbetűsek: ÁK, EŐ, IA, KY, PE, RM, TD, ZG

Hárombetűsek: ABO, AEC, CMY, IDI, IME, MIA, PAA, PIK

Négybetűsek: ÁRAM, ÁRPI, BEAN (angol bab), COPF, HAVI, IGÉZ, NERC, PAGE (angol oldal/lap)

Ötbetűsek: APACS, EREDŐ, GLÉDA, KACÉR, KERÉK, KOROG, MERRE, NAOMI, NEVES, PILÁF, SZIRT, TROMF

Tízbetűsek: DEHIDRATÁL, LEFAGYASZT

A decemberi rejtvények megfejtése:

Szókereső

Adventi várakozás: Dömötör Tekla

Skandi

Kovács András Ferenc karácsonyi verssorai a hálóban:

„Fagyos éj, fölborult betlehem, karácsony: Csillagfény Márián, gyermekén, tar ácon. Mint lassú, játszi láng, megrebben a lélek: Leng a sugárszilánk, pelyhekben az ének.”

Brunszvik Teréz gondolata

„A korai nevelés a legfontosabb...” – az idézet folytatása a hálóban

1.	Csatahely és futóverseny (eredeti írásmód)	Római egyes	Személyes névmás	... fekete folt (Mikszáth-novella)	Hangot ad a darázs	Táplálkozik	Magyar Tudományos Akadémia	Páratlan basa!	Sokszínű, változatos	A lábfej felső része	Perecdarab!	Budapesti Közlekedési Vállalat	
													B
Névelő		Színárnyalat											
Amper		3.											
Néma Réka!			... Pellea, színész v. Rádus					Esteledni kezd! Harmadik személy			Vrancea autójele Félős!		
Londoni levegő!				Kettőzve női becenév A bor illata			Szemmel tartó Könnyen párolgó					Ausztria autójele ... Roma (focicsapat)	
A tórium vegyjele			Szúrja, dőfi Mozog a vége!					A széleken fest! 2.			Határozott névelő Magyar énekesnő		
Szavahihetetlen						Elfér a közepén! Középrész!				Kiejtett kettős betű Görög betű			
Dugi ... (horvát sziget)					Átkarolás Szekundum							Liter Tálálka	
Nitrogén		E											
							Néma kofa! Magyarországi város		Statistikai alapanyag Olasz fizikus (Leopoldo)				
									Részben tankol! Hengerelt fém				
											Domboldal! Diómagok!		
							Török filmszínész Keserű boggyós növény						
							Becézett Simon Féltett!					Bór Molekulatomok!	
										E napon Kén			

En Iwamura

Még mindig álmodom (Still Dreaming)

2021, bronz és patina
40,6 × 36,8 × 36,8 cm

„A nevem, En azt jelenti, hogy »távolság«. A szüleim azért adták ezt a nevet, mert azt remélték, messzire megyek, és elutazom, hogy saját szememmel lássam a dolgokat. Azt akarták, hogy saját tapasztalatokat szerezzek. Nagyon tetszik a nevem. Filozófiám a »Ma«-n, a japán térfogalmon alapul. A »Ma« távolságot, pillanatot, teret, kapcsolatot és még sok mást jelent. Az emberek folyamatosan különböző »Ma«-t látnak és mérnek maguk és mások között, és egy kényelmes »Ma« megtalálása emberek vagy helyek között adott pillanatban konkrét kapcsolatokat hozhat létre. Munkámmal egy ilyen találkozást kívánok megteremteni, és lehetőséget biztosítani arra, hogy a nézők a térbe való belépés révén felismerjék a »Ma«-t.”

En Iwamura

RENDELD MEG
MOST A
CIMBORÁT!

Előfizetési díj: **30 lej**
(a 2024–25-ös tanévre)

A Cimborá ára nem előfizetőknek:
4 lej / lapszám.

- keresd az iskolai terjesztőnél
- érdeklődj a 0752 062 885-ös telefonszámon
- írd a cimboramail@gmail.com címre

www.cimbora.net